

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Pozdní mateřství – fenomén dnešní doby

Odklad mateřské role pohledem akterek

Tereza Franková

Praha 2014

Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 27.6.2014

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí této bakalářské práce, PhDr. Miloslavě Turkové, CSc., za její trpělivý přístup, vstřícnost a cenné odborné připomínky, které přispěly k jejímu vzniku. Velké díky také patří všem ženám, které se zúčastnily mého výzkumu.

Obsah

1. Úvod	1
2. Vymezení základních pojmů	3
3. Demografický vývoj na území dnešní České republiky	6
3.1 Demografický vývoj před rokem 1989.....	6
3.2 Demografický vývoj po pádu komunistického režimu.....	7
<i>Teorie racionální volby</i>	7
<i>Normativní teorie</i>	8
3.3 Plodnost a porodnost v České republice dle ČSÚ	9
4. Rodina a její proměny	10
4.1 Rozpad tradiční rodiny	10
4.2 Vznik nových forem partnerského soužití.....	11
4.3 Muž a žena – spoluživitelé rodiny	12
<i>Dvoukariérová manželství</i>	14
4.4 Role žen a mužů v rodině	16
4.5 Dělbá práce v domácnosti.....	17
4.6 Partneři či rivalové?	19
5. Faktory ovlivňující odklad mateřství	20
5.1 Životní partner	20
5.2 Ženy a vzdělání.....	21
5.3 Ženy na pracovním trhu.....	22
5.4 Porodné, mateřská a rodičovská dovolená v České republice	24
5.5 Co konkrétně dnes lidé potřebují, aby mohli mít děti?.....	25
6. Pozdní mateřství z lékařského hlediska	27
6.1 Plodivost	27
6.2 Samovolný potrat.....	29
6.3 Postižení, poškození při porodu a deformace	29
<i>Downův syndrom</i>	30
6.4 Rizika těhotenství	31
6.5 Rizika porodu	31
6.6 Další aspekty pozdního mateřství.....	32
6.7 Rady lékařů aneb jak udržet tělo co nejdéle plodné	33

7. Výzkum	34
7.1 Cíl práce a metodický přístup	34
8. Analýza rozhovorů a interpretace dat.....	36
8.1 Rozhodující faktory při odkladu mateřství z hlediska respondentek	36
Ekonomické faktory.....	36
Vhodná volba partnera.....	37
Pocit nepřipravenosti	37
Chci se věnovat sama sobě.....	38
8.2 Pomyslná hranice z hlediska věku.....	38
8.3 Vliv okolí - sociální tlak	39
8.4 Fenomén pozdního mateřství z pohledu respondentek.....	40
Proč je pozdní mateřství fenomén?	40
Pozitivní a negativní stránky pozdního mateřství z pohledu respondentek	41
Výhody a nevýhody starších matek oproti mladším z pohledu respondentek.....	42
8.5 Zdravotní hledisko pozdního mateřství	43
8.6 Dokážu si představit svůj život bez dítěte?	44
9. Závěr.....	45
10. Prameny a literatura	47

Příloha č. 1 – Seznam tabulek a grafů

Příloha č. 2 – Přehled souboru respondentek

Příloha č. 3 – Otázky pro respondentky

Příloha č. 4 – Rozhovor s respondentkou

1. Úvod

Odkládání rodičovství „na později“ je bezesporu aktuální téma, o kterém se dozvídáme z mnoha odborných publikací, politických debat a široké škály masových sdělovacích prostředků. Mimo to je pozdní mateřství častým tématem rozhovorů a úvah mnoha mladých žen, budoucích potencionálních matek.

Donedávna se však u nás, na území dnešní České republiky, tato otázka téměř neřešila. Mohl za to především minulý politický režim. Před převratem v roce 1989 zde totiž působil tzv. východoevropský model rodinného chování, pro který byla mimo jiné charakteristická vysoká sňatečnost a porodnost.¹ Lidé viděli v založení rodiny jakýsi únik a díky politice preferující kolektivismus se většina lidí bála vystoupit proti obvyklému řádu věcí, navíc další možnosti krom založení rodiny byly značně omezené.²

Po roce 1989 se situace změnila, zejména postavení žen ve společnosti a jejich možnosti uplatnění na trhu práce značně stouply. Ženy postupně přestaly být ekonomicky závislé na mužích a získaly přístup ke kvalitnějšímu vzdělání. Nyní se plně realizují ve svém pracovním životě, budují kariéru, věnují se dalším zájmovým aktivitám (cestování, apod.) a mateřství tak odkládají až na dobu po splnění těchto plánů. Fenomén pozdního mateřství tak bývá často spojován právě s životním stylem moderní společnosti.

Převážná většina žen touží mít děti, změnila se pouze otázka načasování. Dnes není pětaticetiletá maminka prvního potomka žádnou zvláštností. Pozdní mateřství s sebou přináší řadu výhod i nevýhod. Za nejpodstatnější negativní aspekty pozdního mateřství jsou všeobecně považována zdravotní rizika hrozcící matce i dítěti. Šance na početí se s rostoucím věkem u žen snižuje. U dětí starších matek se vyskytuje mnohem častěji tzv. Downův syndrom.³ Je tu však i řada pozitiv. Z těch zdravotních můžeme jmenovat prevenci před rakovinou vaječníků. Starší maminky bývají mnohem psychicky vyrovnanější a mají bohatší životní zkušenosti, obojí se pak významně promítá do výchovy dítěte. Nepřehlédnutelnou výhodou je i lepší finanční zajištění rodiny.

Dnešní mladé ženy jako rovnocenné mužům nechtějí hned po škole zakládat rodinu a starat se o děti, ale chtějí využít možností, která jim současná společnost nabízí. Pro mnoho žen je onou magickou hranicí věk okolo třiceti let, ale ty, které se k němu přiblíží, mají

---

¹ HAŠKOVÁ, Hana. Fenomén bezdětnosti. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 264 s.

² Tamtéž.

³ BIERMANN, Christine; RABEN Ralph. Maminkou ve čtyřiceti? [z něm. orig. přel. Petr Babka]. - Vyd. 1. - Praha : Portál, 2006 - 178 s.

tendenci tuto hranici opět posouvat a právě to je tématem mé bakalářské práce. Chci zjistit, jaké důvody pro odkládání mateřství do pozdějšího věku ženy reflektují jako nejpodstatnější a co si obecně o trendu pozdního mateřství myslí. Ve druhé rovině se zajímám o informovanost žen, konkrétně o přístup žen k informacím o rizicích, zejména, zdravotních, která s pozdním mateřstvím souvisí.

2. Vymezení základních pojmů

Na tomto místě bych ráda charakterizovala základní pojmy, které budu v mé bakalářské práci používat a které s tématem mé práce souvisí.

Demografická reprodukce

Přirozená obnova populace, do které není zahrnuta migrace obyvatel. Tedy přirozená měna obyvatelstva v uzavřené populaci, kdy se bere v úvahu pouze proces rození a vymírání (porodnosti a úmrtnosti).⁴

Demografické chování

Jako demografické chování se charakterizuje veškeré chování populace, které přímo souvisí s demografickou reprodukcí a váže se k jednotlivým demografickým jevům. V každém historickém období existují určité trendy v demografickém chování.⁵

Demografické události (jevy)

Demografické události (jevy) jsou významné události v lidském životě, které jako hromadné jevy utvářejí průběh demografické reprodukce. Nejvýznamnějšími demografickými událostmi jsou narození a úmrtí, ze kterých jsou odvozeny procesy porodnosti a úmrtnosti. Zvláštním druhem úmrtí jsou potraty, ze kterých se odvozuje potratovost. Ostatní události ovlivňují demografickou reprodukci zprostředkovaně - uzavírání sňatků (sňatečnost) a jejich rušení (rozvodovost) ovlivňuje porodnost, nemoci (nemocnost) ovlivňují úmrtnost. Při studiu reprodukce je však nutné všimnout si také těchto událostí, proto jsou demografickými i události jako sňatek, rozvod, ovdovění, nemoc aj.

Tyto demografické události se evidují a poté se studují jako hromadné jevy, nikoli tedy jako individuální události v životě jedince. Upraví se do procesů porodnosti, úmrtnosti, sňatečnosti, rozvodovosti, potratovosti a poté se analyzují a hledají se pravidelnosti a důležité charakteristiky jejich vývoje.⁶

Demografický přechod (demografická revoluce)

Je proces, kdy se reprodukce přeměňuje z extenzivní na intenzivní, který souvisí s celkovou proměnou tradiční společnosti na společnost moderní. Původně vysoká míra porodnosti i úmrtnosti postupně klesají, přičemž v první části demografické revoluce dochází

---

⁴ KALIBOVÁ, Květa. Úvod do demografie. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001, 52 s.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

díky pokrokům zejména v oblasti medicíny ke snížení hladiny úmrtnosti. V další části demografické revoluce klesá i porodnost. Průběh demografického přechodu se v každé zemi liší.

Druhý demografický přechod

Druhý demografický přechod zasáhl severní a západní Evropu v 60. letech a trval přibližně 20 let. Změnila se hodnotová orientace a tím i demografické chování populace, narůstá individualismus, rodina ztrácí svou nezastupitelnou funkci a narůstá počet nesezdaných soužití. Také se posouvá věk vstupu do manželství a věk, kdy lidé přivádějí na svět své první dítě. Dochází k výraznému poklesu míry porodnosti a zvyšuje se podíl starých osob v populaci (v důsledku prodlužování se naděje na dožití při narození). V České republice druhý demografický přechod probíhá zrychleně od 90. let⁷

Genderová socializace

Celoživotní proces, v němž se jedinec stává součástí určité společnosti a přisvojuje si její pravidla, hodnoty a normy chování včetně těch, které se týkají genderu (genderové role). Proces socializace působí v největší míře v raném období života. Během socializace do genderových rolí jsou děti (ale i dospělí) vedeni k tomu, aby správně naplňovali genderová očekávání.⁸

Genderové role

Společenské role předepisované členům společnosti na základě jejich pohlaví.⁹

Hrubá míra porodnosti

Udává počet narozených na 1 000 osob středního stavu obyvatelstva za kalendářní rok.

Plodnost

Úroveň porodnosti závisí zejména na plodivosti neboli *fekunditě*, čili schopnosti muže a ženy plodit děti. Její výsledný efekt, vyjádřený počtem narozených dětí je označován jako plodnost neboli fertilita. Počet dětí, který se určitému páru narodí, nezávisí jenom na jeho plodivosti, ale i na reprodukčním (demografickém) chování. Takovým typem reprodukčního

---

⁷ Socioweb, Teorie pro všechny, dostupné z <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=121&lst=108>, vyhledané dne 12.3.2014.

⁸ RENZETTI, Claire M a Daniel J CURRAN. Ženy, muži a společnost. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003, 642 s.

⁹ Tamtéž.

chování může být například plánované rodičovství, kdy pár reguluje počet dětí, případně oddaluje početí prvního potomka prostřednictvím antikoncepčních metod.

Populační politika

Úroveň porodnosti je ovlivňována i populační politikou státu, která je součástí sociální politiky společnosti a zahrnuje opatření v oblasti ekonomické, sociální, právní, administrativní a zdravotní, jejichž realizace je vedena snahou ovlivňovat populační vývoj. Cíl populační politiky obvykle vychází ze stanovení populačního minima tj. optimálního počtu nebo růstu obyvatelstva. Realizaci opatření populační politiky lze provádět formou materiální, peněžitou, psychologickou, výchovnou apod.¹⁰

Porodnost

Proces rození je vedle procesu úmrtnosti základní složkou demografické reprodukce. Populační vývoj je ovlivňován právě především úrovní porodnosti, která je považována za indikátor sociálního rozvoje v širším slova smyslu.¹¹ Porodnost neboli natalita je demografický ukazatel udávající podíl narozených z určité skupiny za určité časové období.

Rodina

Rodina představuje původní a nejdůležitější společenskou skupinu, je základním článkem sociální struktury, ekonomickou jednotkou a její hlavní funkcí je demografická reprodukce a výchova potomstva, přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.¹²

---

¹⁰ KALIBOVÁ, Květa. Úvod do demografie. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001, 52 s.

¹¹ Tamtéž.

¹² Tamtéž.

3. Demografický vývoj na území dnešní České republiky

3.1 Demografický vývoj před rokem 1989

Česká země se v období po 2. světové válce začala svým vývojem výrazně odlišovat od evropských západních zemí. Pro území dnešní České republiky (podobně jako pro ostatní státy socialistického bloku) byl charakteristický nízký věk vstupu do manželství, kdy krátce poté následovalo narození dítěte.¹³ Velmi často byly sňatky urychleny nebo vynuceny těhotenstvím ženy. Nesezdaná soužití nebyla ve společnosti tolerována. Navíc ekonomické výhody, které s sebou manželství neslo, spíše motivovaly ke sňatku. Počet dětí, narozených mimo manželství se pohyboval na velmi nízké úrovni a nepřekonal 10%.¹⁴

Podle Haškové, faktorů, jejichž vlivem nedocházelo na našem území k poklesu plodnosti a ke zvyšování věku prvorodiček (ve srovnání se západními zeměmi) před rokem 1989 je celá řada:

- a) chyběla hormonální antikoncepce, na školách se nevyučovala sexuální výchova a plodnost byla regulována spoléháním se na potraty,
- b) omezené možnosti studia zapříčinily nedostatečnou motivaci k dosažení vyššího vzdělání, platová nivelizace a omezené možnosti seberealizace na trhu práce,
- c) byly omezeny i volnočasové aktivity (zejména cestování),
- d) nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí,
- e) percepce rodiny jako jediného místa seberealizace nebo úniku před státní mocí,
- f) politická opatření, která zvýhodňovala sezdané heterosexuální páry s dětmi (novomanželské půjčky, bytová politika).¹⁵

V důsledku výše zmíněných faktorů v české společnosti se první sňatky a porody staly hlavním smyslem života většiny mužů i žen. Do manželství ve svém životě před rokem 1989 vstoupilo 96% - 97% žen a 90% - 95% mužů, zpravidla ve věku 20 let nevěsty a 23 let ženicha.¹⁶

---

¹³ CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ. Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 60 s.

¹⁴ HAŠKOVÁ, Hana. Fenomén bezdětnosti. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 264 s.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž.

3.2 Demografický vývoj po pádu komunistického režimu

K přeměnám v reprodukčním chování došlo vzápětí po pádu komunistického režimu. Standartní model – uzavření sňatku, založení společné domácnosti a narození dítěte – ztratil nutnou závaznost. Značná část populace volí jinou posloupnost událostí, či do manželství vůbec nevstupuje a mnohem častěji se setkáváme s nesezdaným soužitím. Celkový počet sňatků se snížil o třetinu, přesto míra rozvodovosti rostla.¹⁷ Plodnost se přesouvá z mladšího věku do vyšších věkových skupin.¹⁸

Mezi odborníky neexistuje jednotný názor na to, čím jsou tyto změny způsobeny. První skupinu teorií představují různé verze **teorie racionální volby**, které proměnu rodinného chování připisují ekonomickým faktorům a změnám na pracovním trhu a zhoršeným ekonomickým podmínkách mladých rodin.¹⁹ Zastánci **normativní teorie**, protipólu teorie racionální volby, vidí hlavní příčiny těchto proměn ve změnách hodnotových orientací a rozrůžňování životních stylů, zejména u mladých věkových skupin.

Teorie racionální volby

Tyto teorie vycházejí z přesvědčení, že člověk jedná a volí ve svém životě racionálně. Předpokládají, že lidé zvažují, jaké dopady bude mít určité jednání na jejich životy, vyhodnocují výhody a ztráty a volí tak, aby dosáhli žádoucího cíle. Důraz těchto teorií na racionalitu však neznamená, že by ignorovaly lidské emoce, které dozajista lidské rozhodování ovlivňují. Vycházejí však z předpokladu, že institucionální struktura společnosti a ekonomické faktory chování a volby ovlivňují.²⁰

Hlavním představitelem této teorie je Gary S. Becker, který svou teorii založil především na tvrzení, že hlavním důvodem proč muži a ženy zakládají rodinu je plození dětí nejen ve smyslu kvantity, ale v moderní společnosti především ve smyslu kvality.²¹ Ekonomická nejistota mladých lidí, pramenící zejména z jejich postavení na trhu práce pak vede k odkládání dlouhodobých závazků jako je právě manželství nebo rodičovství. Racionální volbou je dočasné nesezdané bezdětné soužití.²²

---

¹⁷ HAMPLOVÁ, Dana, Jitka RYCHTAŘÍKOVÁ a Simona PIKÁLKOVÁ. České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, c2003, 108 s.

¹⁸ RABUŠIC, Ladislav. Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě. 1. vyd. Praha: SLON, 2001, 265 s.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ HAMPLOVÁ, Dana, Jitka RYCHTAŘÍKOVÁ a Simona PIKÁLKOVÁ. České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, c2003, 108 s.

²¹ Tamtéž.

²² HAŠKOVÁ, Hana. Fenomén bezdětnosti. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 264 s.

To, že si mladí lidé uvědomují vysoké ekonomické nároky na založení vlastní rodiny, dokládá i výzkum Ludmily Fialové (a kol.) zaměřený na poznání stanovisek mladých lidí na manželství a rodičovství.²³ Dle tohoto výzkumu rodičovství a manželství neztrácí v očích mladé generace svou důležitost. Velká část z nich také stále upřednostňuje tradiční model rodiny s dvěma dětmi. Liší se však tím, že uskutečnění těchto plánů odkládají do vyššího věku, zpravidla po předchozím nesezdaném soužití s partnerem a dosažení životních cílů jako například mít vlastní bydlení a získat dobré postavení v zaměstnání.

Normativní teorie

Normativní teorie neodmítají vliv ekonomických faktorů, ale jsou založeny na předpokladu, že modernizace, technologické změny (zvláště dostupnost antikoncepce) a rozvoj sociálního státu umožnili lidem změnit své hodnoty, preference a chování. K nejnvlivnějším autorům v tomto ohledu patří Ronald Inglehart, který tvrdí, že tradiční rodina dodávala lidem jistotu zázemí. Dnešní mladí lidé se však díky rozvoji sociálního státu, který převzal zodpovědnost za přežití jedince i základní životní standart, cítí „bezpečnější“ a nepotřebují proto vytvářet tolik pevných vazeb a vztahů. Naopak kladou větší důraz na nezávislost a seberealizaci a proto jim i více vyhovuje bezdětné nesezdané soužití, které sebou nese mnohem méně závazků.

Mezi normativní teorie spadá i koncepce tzv. druhého demografického přechodu. Její hlavní představitel Van de Kaa věnoval pozornost třem typům společenských procesů, které ovlivňují demografické chování: sociální struktura, kultura a vývoj technologií. Všechny tři procesy působí souběžně, avšak nejpodstatnější vliv Van de Kaa přisuzuje hodnotové změně.²⁴ Například rozvoj antikoncepce by sám o sobě přístup lidí nezměnil, lidé začali vyznávat nové hodnoty, proto se antikoncepce tolik rozšířila.

Představitelem české normativní teorie je Ladislav Rabušic, který taktéž předpokládá, že demografické změny v 90. letech jsou výsledkem hodnotových změn. Přičemž hodnoty definuje jednoduše jako něco, čemu máme tendenci dávat přednost před něčím jiným.²⁵

Za současným demografickým vývojem u nás budou zřejmě oba faktory – změna hodnotové orientace i ekonomických podmínek.²⁶

---

²³ FIALOVÁ, Ludmila, Simona PIKÁLKOVÁ, Milan KUČERA a Dana HAMPLOVÁ. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s.

²⁴ HAMPLOVÁ, Dana, Jitka RYCHTAŘÍKOVÁ a Simona PIKÁLKOVÁ. České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, c2003, 108 s.

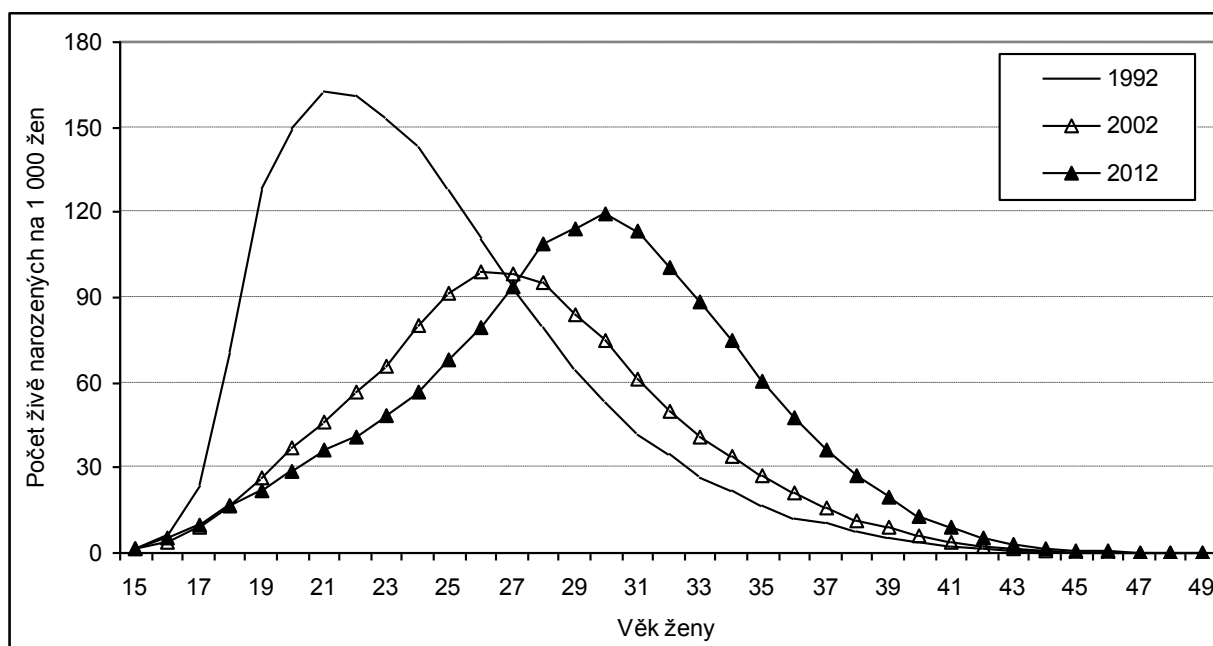
²⁵ RABUŠIC, Ladislav. Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě. 1. vyd. Praha: SLON, 2001, 265 s.

3.3 Plodnost a porodnost v České republice dle ČSÚ

Rodinné chování prošlo v posledních desetiletích v české společnosti řadou změn. Manželství a rodičovství přestaly být tak univerzálními institucemi, jako tomu bylo dříve a porodnost neustále klesá. Dle Českého statistického úřadu se například v roce 2012 živě narodilo 108,6 tisíce dětí, pozitivní zpráva ovšem je, že pokles byl výrazně menší, než v letech předchozích.²⁷

Pokračující trend odkládání mateřství do vyššího věku dokládá skutečnost, že průměrný věk matek při porodu se opět zvýšil a to na 29,8 roku celkově a na 27,9 let u prvorodiček. Trend posouvání věku prvorodiček je jasně prokazatelný. To docela dobře ilustruje i graf č. 1 srovnávající míry plodnosti podle věku ženy v letech 1992, 2002 a 2012. Během uplynulých dvaceti let se průměrný věk matek dětí prvního pořadí zvýšil o 5,4 roku.²⁸ Věk, kdy žena u nás porodí své první dítě, bude pravděpodobně i nadále stoupat.

Graf č. 1 – Míry plodnosti podle věku ženy

Zdroj: Český statistický úřad, *Vývoj obyvatelstva České republiky 2012, Porodnost a plodnost*

²⁶ CHALOUPOKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ. Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 60 s.

²⁷ Zatímco v letech 2009-2010 byl meziroční pokles 1,2 tisíce, v roce 2011 se již narodilo o 8,5 tisíce dětí méně než v roce předchozím. V roce 2012 se narodilo pouze o 67 dětí méně než v roce 2011. Český statistický úřad, *Vývoj obyvatelstva České republiky 2011*, dostupné z http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/4007-12-r_2012, vyhledané dne 14. 3. 2013.

²⁸ Český statistický úřad, *Vývoj obyvatelstva České republiky 2012*, dostupné z <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/4007-13>, vyhledané dne 14. 3. 2013.

4. Rodina a její proměny

Za základní stavební jednotku společnosti je považována rodina. Je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou, jejíž hlavní funkcí je reprodukce a výchova, přenos kulturních vzorců a zachování kontinuity kulturního vývoje. Podrobné definice rodiny se dle jednotlivých autorů v některých částech liší, ale dle všech je dnešní rodina tvořena především heterosexuálním párem a jejich dětmi. Ale ne vždy vypadala rodina takto, původní význam pojmu rodina byl velmi odlišný. Ve starověku i ve středověku byly tímto termínem označovány dvě úplně rozdílné věci, přičemž ani jedna z nich se neshodovala s dnešní představou rodiny. Na jedné straně byla jako rodina označována skupina lidí, kteří společně žili pod jednou střechou, hospodařili a podléhali autoritě hlavy rodiny. Šlo tedy z dnešního pohledu spíše o jakýsi typ společné domácnosti, ve které byli zahrnuti i nepříbuzní jedinci. Na druhé straně platilo ve společenském vědomí druhé stejně staré pojetí. To ale nevymezovalo rodinu pomocí společného hospodářství a příbytku, ale chápalo rodinu ve smyslu dnešního rodu, tedy jako systém širokého pokrevního příbuzenství.²⁹ Podle Giddense rodina představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí.³⁰

4.1 Rozpad tradiční rodiny

Rodina, instituce, která byla považována za nejstabilnější výtvar naší civilizace se nejméně od konce první světové války podstatě změnila a stále mění a to ve svých nejzákladnějších charakteristikách. Ivo Možný jmenuje zejména následující:

1. Po staletí měla rodina monopol na legitimní sex. Tento monopol s nástupem moderní doby padl.
2. Rodina po dlouhou dobu držela také monopol na legitimizaci plození dětí. Od počátku sedmdesátých let však prudce stoupá počet dětí narozených mimo manželství.
3. V tradiční rodině závisel výběr manželského partnera zejména na rodičích, kteří volili dle vhodnosti partnera z hlediska zachování společenského postavení rodiny a udržení majetku. Změny ve společnosti, individualistické klima a otevřená společenská mobilita podstatě oslabily i tento vliv.
4. „*Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj*“ již nemá svou platnost. Narůstá počet rozvodů a opakovaných manželství.

---

²⁹ MOŽNÝ, Ivo. Moderní rodina: mýty a skutečnosti. 1. vyd. Brno: Blok, 1990, 184 s.

³⁰ GIDDENS, Anthony. Sociologie. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 595 s.

5. Dělbá práce a rozvoj speciálních institucí (škola, média, lékaři) připravily rodinu o řadu tradičních funkcí.
6. Dostupnost antikoncepce vedla k úpadku porodnosti.
7. Obsah a povaha mužských a ženských rolí se významně proměnily.³¹

Význam dítěte se pro rodiče posunul do emocionální roviny, což snížilo přímou materiální nezbytnost přítomnosti dětí v rodině a naopak umožnilo jejich nahrazování jinými činnostmi splňujícími emocionální uspokojení. V důsledku těchto skutečností dochází k současnému poklesu porodnosti a dokonce i úbytku populace. To všechno jsou velmi podstatné změny, které hluboce zasahují do sociální struktury společnosti a ovlivňují individuální životy všech jejích členů.

„Běžný člověk se v záplavě technických a sociálních změn ještě nerozpustil... proplouvá stále ještě na své sociální kře, doprovázen několika málo skutečně blízkými lidmi s několika desítkami bližších či vzdálenějších známých...“³² Pro naprostou většinu lidí zůstává touha po založení manželství a dětech kotvou života.

4.2 Vznik nových forem partnerského soužití

Projevem rozpadu tradiční rodiny, který můžeme nalézt v řadě zemí a dnes i v českém prostředí, je nahrazování tradičního manželství novými formami partnerského soužití. Indikátorem tohoto trendu je prudký pokles sňatečnosti a porodnosti a nárůst počtu mimomanželsky narozených dětí.³³

Nedošlo pouze k rozmachu jiných forem partnerského soužití, ale i samotné manželství prošlo velkým vývojem. V minulosti bylo zcela běžným jevem, že to byli právě rodiče, kdo rozhodovali o tom, s kým jejich potomek vstoupí do manželského svazku, přičemž velmi často rozhodující byl vliv hmotných výhod ze sňatku pramenících, vzájemné sympatie a láska zde příliš velkou roli nehrály. Dnes je tomu jinak, rodiče do výběru partnera nezasahují a jediným důvodem pro uzavření manželství je vzájemná láska muže a ženy.³⁴

V rámci alternativních partnerských svazků můžeme rozlišit dva hlavní typy. První z nich jsou tzv. předmanželská soužití nebo soužití partnerů na zkoušku, která se týkají především mladých lidí. Tyto vztahy většinou netrávají dlouho a směřují buď ke svatbě, nebo

---

³¹ MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, 311 s.

³² KELLER, Jan. Dvanáct omylů sociologie. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1995, 167 s., str. 20.

³³ ČERMÁKOVÁ, Marie. Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, 115 s.

³⁴ HORSKÁ, P., Nejistá prognóza vývoje evropské rodiny. Časopis Demografie 36 (2) 1994.

k rozchodu. Ke sňatku většinou partneři přistupují v okamžiku, kdy se rozhodnou mít dítě. Tento způsob soužití se stává stále oblíbenějším a rozšířenějším.³⁵ Další typ partnerského soužití je již skutečnou alternativou k manželství. Od výše zmíněných předmanželských soužití se odlišuje zejména tím, že tyto páry mají společné děti. Takováto forma soužití se vyskytuje velmi často u sociálně slabších skupin. Trvalému životu v neformálních svazcích dávají přednost také lidé rozvedení či ovdovělí.³⁶

Kromě těchto modelů se objevuje nový trend, který nabývá na síle. V anglické literatuře je označován jako *Living apart together (LAT)*³⁷. V tomto případě si oba partneři zachovávají vlastní domácnost a bydlí odděleně, přestože jim podmínky umožňují žít společně.³⁸

Lidé, kteří se rozhodnou pro neformální způsob soužití tuto skutečnost vysvětlují různými důvody, přičemž za nejhlavnější důvod uváděli případný snadnější rozchod. Ženy, převážně s vyšším vzděláním, také zdůrazňovaly rovnější rozdělení domácích prací a celkovou větší rovnost, než je běžná v manželství.³⁹

4.3 Muž a žena – spoluzivitelé rodiny

V české společnosti došlo v uplynulých padesáti letech k rozbití představy, že muž má být schopen uživit rodinu. Většina českých rodin funguje na modelu dvoupříjmové domácnosti. S tím souvisí skutečnost, že rodina, která je závislá pouze na jednom příjmu, se obvykle propadá do pozice nízkopříjmové domácnosti se všemi negativními dopady na životní úroveň. Schopnost uživit rodinu či odpovědnost za životní úroveň rodiny je nyní záležitostí obou partnerů – takto vnímají situaci nejen ženy, ale i muži.⁴⁰

Závislost životní úrovně rodiny na příjmu obou partnerů se významně podílela i na formování vztahů v české rodině, kde se v současné době jen výjimečně setkáme s patriarchálním typem rodinných vztahů. Jak však vyplynulo z výzkumu „Rodina a měnící se gender role – sociální analýza české rodiny“, který provedla Marie Čermáková, část populace (jak mužů, tak žen) by byla tolerantní k patriarchálnímu vzorci (muž v práci, žena doma),

---

³⁵ CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ. Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 60 s.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Doslovný překlad „žít odděleně pospolu“.

³⁸ CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ. Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 60 s.

³⁹ FIALOVÁ, Ludmila, Simona PIKÁLKOVÁ, Milan KUČERA a Dana HAMPLOVÁ. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s.

⁴⁰ VODÁKOVÁ, Alena a Olga VODÁKOVÁ. Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 356 s.

pokud by to reálně šlo. S tímto modelem nesouhlasilo pouze 22% mužů a 28% žen.

Významnou roli však hrálo vzdělání. Čím vyšší vzdělání, tím klesá touha po patriarchálním modelu, jak u mužů, tak u žen.⁴¹ Lze se tedy domnívat, že se ve vědomí české populace střetávají dva proudy:

1. „starotradice“ – muž vydělává a žena se stará o domácnost
2. „novotradice“ – oba vydělávají, žena se stará o domácnost, muž jí pomáhá, podle toho, jak se uvnitř v rodině sami dohodnou.

Ve sféře gender a příjem dochází Čermáková k následujícím nejzávažnějším zjištěním:

1. Muži i ženy pokládají za samozřejmé, že do rodinného rozpočtu přispívá žena svým vlastním příjmem.
2. Charakter příjmu žen nemá v rodině doplňkovou funkci, ale v naprosté většině českých rodin je žena spoluživitelkou.
3. O rodinném rozpočtu rozhodují většinou muž i žena společně.
4. V pracovní sféře dominují muži, proto mají v porovnání s ženami vyšší příjem.
5. Více než 50% mužů i žen ze souboru respondentů propadá nostalgii po tradičním uspořádání gender rolí v rodině.
6. Větší zátěž ženy v rodině nevyplývá přímo z faktu, že její přínos (finanční) je o něco nižší, než partnera. Spíše se očekává, že jeden z rodičů bude mít zaměstnání, které lze kombinovat s rodinnými povinnostmi. Asymetrie dělby práce v rodině a při výchově dětí jednostranně více postihuje ženy.
7. Případné nové řešení gender rolí v rodině ovlivňují životní podmínky a obtíže při udržování životního standardu rodin než svobodná volba.

Životní podmínky a možnosti rodin vůbec si klást otázku, zda má žena zůstat doma, celkově reálně vypovídají, který proud převažuje. Jen nepatrné procento žen má možnost rozhodnout svobodně, zda půjdou pracovat nebo zůstanou v domácnosti. Avšak vzhledem k neuspokojivému výsledku současného modelu, který sebou nese zatím neřešenou dvojí zátěž zaměstnané ženy, propadá česká populace nostalgii tradičního modelu.⁴²

---

⁴¹ ČERMÁKOVÁ, Marie. Rodina a měnící se gender role: sociální analýza české rodiny. Praha: Sociologický ústav, 1997, 91 s., příl.

⁴² Tamtéž.

Dvoukariérová manželství

Dvoukariérová manželství se začínají v západních evropských zemích objevovat ke konci 60. let 20. století, kdy kromě svobodných, bezdětných, případně ovdovělých či rozvedených žen živících rodinu začínají ve vyspělých zemích Západu vykonávat placené zaměstnání, či dokonce podnikat v masovějším měřítku i provdané ženy s dětmi.⁴³ V té době se společnost a především sama rodina musela vyrovnat se skutečností, že vdané ženy ze středních vrstev společnosti začaly být doma nespokojené, nestačilo jim realizovat se pouze jako matky a manželky a cítily stále větší potřebu se uplatnit a být prospěšné mimo soukromou sféru, zejména v oblasti placené práce. V té době přestává být pravidlem, že pracující žena nemá rodinu a děti a narušuje se tak jedna z hlavních stereotypních představ o ženě. Postupně se však začínají vynořovat nové stereotypy, například že pracující žena nemůže být dobrou matkou, že rodina trpí, když žena pracuje apod.

Vlivem odlišného kulturního, politického a sociálního klimatu vstupovaly ženy v ekonomicky vyspělých zemích Západu na trh práce za jiných podmínek než naše ženy, zrovna tak i pojem kariéra měl v západní sociologii jiný obsah. Označení dvoukariérové rodiny z konce 60. let minulého století bylo určeno pro „revoluční“ typ heterosexuální rodiny, kde kromě muže pracovala ve kvalifikované profesi mimo rodinu navíc po celý život i jeho žena. Tento typ rodiny byl považován za protiklad k rodinám, v nichž byla žena nadále trvale v domácnosti a jež se v této době vyskytovaly ještě poměrně hojně.⁴⁴ Protože však v průběhu dalších let pronikali na trh práce na Západě stále početnější skupiny žen, začalo se rozlišovat mezi tzv. rodinami dvoupříjmovými a dvoukariérovými. Dvoukariérové rodiny odlišuje od dvoupříjmových nejen výše příjmů a množství času investovaného do práce, ale hlavně úroveň dosažené pozice v hierarchii řízení, která bývá spojena jak s vyšším podílem moci, tak s vyšším společenským statutem.

S odstupem času se i v českém prostředí začíná tento typ manželství objevovat. Ivo Možný charakterizuje dvoukariérová manželství jako taková, kde oba manželé patří do skupiny špičkových tvůrčích pracovníků a pracovníc. Obecně pak do této kategorie řadí všechny vysokoškolsky vzdělané manželské páry.⁴⁵ Podle jeho studií⁴⁶ vysoká pracovní

---

⁴³ ČERMÁKOVÁ, Marie, Hana MAŘÍKOVÁ, Jadwiga ŠANDEROVÁ a Milan TUČEK. Proměny současné české rodiny: (rodina - gender - stratifikace) 1. vyd. Praha: SLON, 2000, 170 s. ISBN 80-85850-93-1.

⁴⁴ V porovnání s oblastí dnešní České republiky, kde byly okrajovou záležitostí, protože naprostá většina našich žen v té době již pracovala ve stálém zaměstnání, navíc zpravidla na plný pracovní úvazek, a tak se zde typ rodiny, kde je matka v domácnosti, téměř nevyskytoval.

⁴⁵ Podle Maříkové je potřeba toto pojetí, vzhledem ke změnám po roce 1989, rozšířit a to o dvojice, které podnikají či mají ve svém hlavním zaměstnání podřízené. Zároveň je však nutné zúžit kategorii manželů s

angažovanost muže a ženy ve dvoukariérových manželstvích mívá častěji negativní dopad na kvalitu manželského a rodinného soužití.⁴⁷ Tyto páry se také častěji rozvádějí a pokud nedojde k formálnímu rozpadu jejich manželství, bývá tento typ rodiny častěji disharmonický a dysfunkční. Navenek se mnohé kariérové rodiny mohou projevovat jako harmonické, ale pod povrchem se často skrývají vážné vnitřní problémy. Důvody těchto problémů a konfliktů mohou být různé, ale většinou mají společného jmenovatele – chronický nedostatek času a vysokou míru napětí mezi rodinou a profesní rolí (toto si obvykle častěji a intenzivněji uvědomují právě ženy).

Ve své další studii⁴⁸ se Možný zaměřil explicitně na vysokoškolsky vzdělané manželské páry, neboť předpokládal, že u této vzdělanostní skupiny je tlak na změny tradičních vzorců rodinného a pracovního chování na změnu obsahu rodinných rolí nejsilnější. V těchto rodinách se vyplácí energie věnovaná povolání na obou stranách stejně, čímž mizí racionální důvod, proč by se měla žena věnovat rodině více než muž. Vzrůstá v nich nezávislost a samostatnost partnerů. K dalším velmi důležitým poznatkům patří, že tato manželství bývají častěji bezdětná v porovnání s ostatními manželstvími a pokud děti mají, pak jich mívají zpravidla méně. Sféra domácí dělby práce v rodinách dvou vysokoškolsky vzdělaných osob představuje podle Možného prostor trvalého napětí, protože i zde přetrvává model tradičních mužských a ženských rolí, které však více vyhovují mužům než ženám.⁴⁹

Dvoukariérová manželství jsou pod tíhou ekonomických a společenských změn vystavena velkému tlaku jak ve sféře práce, tak ve sféře rodiny. Tyto rodiny fungují odlišně oproti rodinám, kde se kariéře věnuje pouze jeden z partnerů nebo dokonce žádný z nich. Tato odlišnost se projevuje zejména v ekonomické rovině, v sociálním postavení, hodnotové a názorové rovině a životním stylu.⁵⁰

---

vysokoškolským vzděláním, protože tyto páry sice tvoří v rámci dvoukariérových manželství podskupinu výrazně orientovanou na kariéru, ta však nemusí být realizována.

⁴⁶ Možný, I.: Rodiny pracovně exponovaných partnerů jako sociální a sociologický problém. Sociológia, 10, 1978

⁴⁷ V porovnání s dvojicemi, kde se na kariéru neorientují oba partneři.

⁴⁸ Možný, I.: Rodina vysokoškolských vzdělaných manželů. Brno: UJEB.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ ČERMÁKOVÁ, Marie, Hana MAŘÍKOVÁ, Jadwiga ŠANDEROVÁ a Milan TUČEK. Proměny současné české rodiny: (rodina - gender - stratifikace) 1. vyd. Praha: SLON, 2000, 170 s.

4.4 Role žen a mužů v rodině

Z dostupných údajů o času věnovaném dětem je zřejmé, že ženy se svým dětem věnují stále daleko více než muži. V naprosté většině českých rodin převládá tradiční model péče o dítě a domácnost, který bychom mohli podle Vodákové charakterizovat jednoduše tím, že „vše závisí na ženě“. ⁵¹ Ta tráví s dětmi nejvíce času a nejvíce se jim věnuje, neboť zajišťuje každodenní péči o ně, učí se s nimi a stará se o náplň jejich volného času. Hlavní díl zodpovědnosti za jejich výchovu spočívá také na ní. Žena – matka se tak vůči svým potomkům ocitá v roli pečovatelky, vychovatelky, kamarádky a nejdůležitější osoby v jejich životech. V tomto modelu muž vystupuje vůči dětem nejčastěji v roli autority. ⁵² V jiném modelu, tzv. smíšeném se muž na výchově dětí podílí už o trochu více. Když je otec doma, snaží se svým dětem věnovat a nejčastěji vystupuje jako ten, kdo se stará o náplň volného času, sportuje s nimi i se s nimi učí. Ve třetím, v dnešní době málo rozšířeném modelu, tzv. partnerském bývá podíl rodičů na péči o dítě a na jeho výchově relativně nejvíce vyrovnaný. Neznamená to, že oba dělají totéž, ale každý se svému dítěti věnuje podle svých možností a snaží se mu dát to, co ten druhý dát nemůže. ⁵³

V mnoha rodinách jsou ženy přesvědčené o tom, že jejich muž není schopen se o dítě dostatečně postarat, proto má-li tato situace nastat, snaží se mu to všemožně ulehčit. Muži pak tuto svou „nemohoucnost“ skutečně často demonstrují, ale dost možná se za ni pouze schovávají. Při určitých situacích si totiž dovedou poradit velmi dobře jak v péči o dítě, tak i o domácnost, i když z pravidla po svém. Současná generace otců se svým dětem věnuje minimálně stejně, obvykle však více, než se jim věnovala generace jejich otců, což znamená, že participace mužů při výchově dětí vzrůstá. Je však nesporné, že každý z rodičů obvykle plní vůči dítěti jinou roli, než ten druhý a mívá k němu zpravidla i jiný vztah. Jak konstatuje Ivo Možný, otec mívá k dítěti dál než matka a naopak děti mívají dál k němu. ⁵⁴ Ženy vnímají samy sebe jako toho důležitějšího rodiče a projevují se v otázce své pozice a role při výchově v porovnání s muži jako více konzervativnější, protože se nechtějí vzdát svého výsadního postavení. Existuje však i nová generace otců, pro které tento model volnosti vazby mezi otcem a dítětem již příliš neplatí a vazba mezi otcem a dítětem se stává těsnější. Kromě toho mohou naši muži zůstat dnes na tzv. rodičovské dovolené a pečovat o dítě od doby jeho

---

⁵¹ VODÁKOVÁ, Alena a Olga VODÁKOVÁ. Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 356 s.

⁵² Tamtéž.

⁵³ VODÁKOVÁ, Alena a Olga VODÁKOVÁ. Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 356 s.

⁵⁴ MOŽNÝ, Ivo. Moderní rodina: mýty a skutečnosti. 1. vyd. Brno: Blok, 1990, 184 s.

narození až do 4 let věku dítěte. Tato možnost je využívána velmi sporadicky, ale existuje a bývá využívána zejména muži, kteří vydělávají méně než jejich partnerky nebo kteří jsou nezaměstnaní. Na rodičovskou dovolenou však čím dál tím častěji nastupují i muži, kteří se cítí být povolnější se o dítě starat a jsou k péči o dítě více disponovaní než jejich partnerky.

4.5 Dělbba práce v domácnosti

Současná dělbba domácích prací v české rodině zůstává poněkud skryta zrakům veřejnosti. Mlčky se předpokládá, že tíha každodenní zodpovědnosti za chod domácnosti leží zejména na ženách. Jak velký podíl domácích prací vykonávají muži, není známo. Čermáková se ve svém výzkumu dělby práce v domácnosti zaměřila na několik vybraných domácích činností (praní, běžná údržba, péče o nemocné, nakupování, vaření) a pokusila se zjistit, jak se ve skutečnosti muži i ženy v rodině chovají:

- Podle mužů perou v jejich domácnosti v 93% ženy. Více než 38% provádí samo běžnou údržbu, společně se ženou pečují o nemocného člena rodiny v 38% a stejný podíl mužů uvádí i spolurozhodování o tom, co bude k jídlu. Jsou muži, kteří plně obstarávají běžné nákupy (6%) nebo se na nich spolupodílí (34,5%).
- Ženy se ve svých výpovědích nejméně shodovali s muži v otázce běžné údržby domácnosti. Téměř polovina žen má za to, že to dělají vždycky pouze ony. Rozdílný pohled na to, co kdo v rodině dělá, se projevila i u dalších činností (nákupy, péče o nemocného nebo rozhodování o jídlu). Ženy uvádějí významně méně často, že se na těchto činnostech podílejí jejich muži.⁵⁵

Rozdílnost pohledu je dána dělbou rolí uvnitř rodiny. Zodpovědnost nese výlučně žena, je tedy pod větším sociálním tlakem a nevnímá pak pomoc muže v domácnosti jako rovnocennou a srovnatelnou s tím, co vyplývá z dělby rolí pro ni. Ta nastává teprve tehdy, kdy partner zcela převezme určitou domácí práci na sebe (např. péče o auto, doprava dětí do školky, školy).

---

⁵⁵ ČERMÁKOVÁ, Marie. Rodina a měnící se gender role: sociální analýza české rodiny. Praha: Sociologický ústav, 1997, 91 s., příl.

Tabulka č. 1 – Dělbá práce v domácnosti dle genderu v %

		varianta						
druh práce	pohlaví	1	2	3	4	5	6	
1. Vždy žena								
2. Obvykle žena								
3. Oba zhruba stejně nebo společně								
4. Obvykle muž								
5. Vždy muž								
6. Dělá to třetí osoba								
praní prádla		muži	65,4	26,4	6,6	0,8	0,6	0,6
		ženy	70,7	24,3	3,0	0,6	0,6	0,8
běžná údržba		muži	10,8	23,9	25,5	19,0	19,2	1,9
		ženy	26,8	22,7	20,7	17,7	9,7	2,5
péče o nemocného člena rodiny		muži	21,8	38,8	37,7	0,0	0,6	1,1
		ženy	34,7	31,9	31,4	0,3	0,3	1,4
běžné nákupy		muži	22,1	36,7	34,5	4,4	1,4	0,8
		ženy	36,8	33,5	23,0	4,2	1,4	1,1
co bude k jídlu		muži	21,5	34,4	38,3	3,0	1,7	1,1
		ženy	31,8	31,8	31,2	3,6	1,1	0,6

Zdroj: ČERMÁKOVÁ, Marie. *Rodina a měnící se gender role: sociální analýza české rodiny*. Praha: Sociologický ústav, 1997, 91 s., příl.

Jak ukazují výsledky, současná dělba prací uvnitř rodiny se blíží spíše tradičnímu modelu, než k modelu moderní domácnosti založeném na stejném podílu práce muže i ženy. Muži jsou do prací v rodině vtaženi méně, nenesou odpovědnost za každodenní chod rodiny. Česká rodina se tak ocitá někde napůl cesty mezi tradičně orientovaným modelem a změnou gender rolí, kterou by ženy pocítily jako významnou. Postoje k dělbě rolí v domácnosti ovlivňují i další demografické proměnné. Starší věkové kategorie volí spíše tradiční model (vše žena). Čím vyšší vzdělání mají muž nebo žena, tím častěji se na domácích pracích podílí také muž.

Není žádným překvapením, že se muži a ženy tak často sociálně odlišují v optice pohledu na řadu jevů naší společnosti a vnímají odlišně i mnoho dalších oblastí sociálního života. Citlivost na genderovou rovnost se utváří zejména v soukromé sféře – v rodině a partnerských vztazích.⁵⁶

⁵⁶ ČERMÁKOVÁ, Marie. *Rodina a měnící se gender role: sociální analýza české rodiny*. Praha: Sociologický ústav, 1997, 91 s., příl.

4.6 Partneři či rivalové?

Z výše zmíněných kapitol vyplývá, že genderové vztahy v české rodině jsou zatíženy výraznou nerovnováhou. A tak se není čemu divit, že dělba práce v domácnosti a rodině bývá ženami hodnocena jako nespravedlivá a že tento pocit nespravedlnosti bývá u žen dán do přímého vztahu se spokojeností-nespokojeností v rodině, potažmo s partnerem. Ukazuje se však, že situace je daleko komplikovanější, protože i tam, kde se muži snaží ženám pomáhat či se více starat o děti, nebývá vždy jejich úsilí odměněno spokojeností ženy. Tato paradoxní situace má však své racionální jádro – ženy se totiž cítí být touto nezvyklou aktivitou muže ohroženy, a proto brání svou stávající pozici. V sociologické ani feministické teorii nepanuje jednotný názor na to, jak má být oné rovnováhy dosaženo: zda se k ní má dospět cestou naprosté stejnosti anebo zda má jít spíše o vhodné a vyvážené doplňování se v každodenních činnostech. V běžném životě půjde zřejmě nejčastěji o kombinaci obou těchto přístupů, vždy však půjde o to, aby vklady aktérů byly rovnocenné, to je ústřední bod celého problému.⁵⁷ Realizace partnerství muže a ženy v rodině předpokládá změnu pohledu na stávající genderové uspořádání rolí, oproštění se od přežívajících stereotypů jednání, změnu postojů obou partnerů a nejen jednoho z nich. Kromě určitých osobnostních předpokladů je pro změnu nezbytný i odpovídající vnější institucionální rámec, podmiňující změny uvnitř rodiny, které muže a ženu coby rodiče zrovnoprávňují konkrétněji a to jak ve sféře práce, tak v samotné rodině.

Zatímco formální, zejména legislativní změny jsou pozvolna realizovány, ony podstatné změny našeho myšlení a následně i jednání se odehrávají podstatně pomaleji. Dle Vodákové můžeme zásadní změnu chování na poli genderového uspořádání vztahů očekávat až od nové nastupující generace, zejména pak od její nejvzdělanější části. Dnešní mladé vysokoškolačky a vysokoškoláci se již téměř neliší ve svých ambicích, pracovních aspiracích a životních cílech. Pro mladé vzdělané dívky není manželství a rodičovství jedinou alternativou v jejich životě a přestává být i prioritou. Mladá generace, která již není tak rigidní v otázce uspořádání genderových rolí, by změnu modelu genderového uspořádání vztahů v rodině uvítala. Ženám by se tak měla zvýšit šance se společensky více uplatnit, mužům by se zase otevřel prostor seberealizace v soukromé sféře.⁵⁸

---

⁵⁷ VODÁKOVÁ, Alena a Olga VODÁKOVÁ. Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 356 s.

⁵⁸ Tamtéž.

5. Faktory ovlivňující odklad mateřství

5.1 Životní partner

O pouhou generaci dříve u nás žila většina lidí ve věku třiceti let již v manželském svazku. Dnes mnoho párů sdílí společnou domácnost s partnerem, ale jen minimum z nich již uzavřelo manželství.⁵⁹ Většina lidí si sice přeje žít po celý život s jedním partnerem, ale důležité jsou pro ně i jiné věci a nepotřebují zůstat po boku jednoho člověka za každou cenu. Už je nezajímá jen trvalost vztahu jako takového, ale také to, jestli je partner opravdovým ideálním životním partnerem. Z životních partnerů se stávají partneři po určitém životní etapě. Existují mnohé milostné vztahy, které trvají dlouhá léta přesto, že jeden ze dvojice ví, nebo oba tuší, že ten druhý „není ten pravý“. Velmi mnoha lidem připadá najít toho pravého totiž jako nadlidský úkol.

Preference vlastností potenciálního životního partnera významně souvisejí se základními sociodemografickými charakteristikami každého jedince (věk, sociální postavení, ekonomická situace). Poznání vlastností, které se dají z hlediska představ o ideálním životním partnerovi považovat za prioritní, tak výrazným způsobem napomáhá k pochopení širších souvislostí rodinného chování.⁶⁰

Dle výsledků z výzkumu Fialové (a kol.)⁶¹ při hodnocení důležitosti jednotlivých vlastností životního partnera se postoje mladých lidí projevily jako poměrně konzervativní, a to ve smyslu velkého důrazu na tradiční rodinné hodnoty, které v jejich názorech hrají nezastupitelnou roli: mezi nejdůležitější vlastnosti partnera patří dobrý vztah k dětem, zodpovědnost a poctivost, smysl pro rodinný život, tolerantnost a inteligence. Je zřejmé, že mladí lidé přikládají největší důležitost takovým vlastnostem svého partnera, které symbolizují zodpovědný přístup k rodině a manželství.

Ženy přisuzují vyšší význam zejména těm vlastnostem, které reflektují celkové materiální zajištění rodiny a její společenský status. Dále je pro ženy důležitá ctížádostivost, rozhodnost, úspěšnost v zaměstnání a vysokoškolské vzdělání. Muži naopak u své partnerky hodnotili jako důležitější vzhled a pěkné vystupování. Přes značné shody na základní charakteristiky v požadavcích na budoucího partnera se do značné míry projevila také tradiční diferenciací podle pohlaví. Představa muže jako živitele rodiny a reprezentanta rodinného

---

⁵⁹ FIALOVÁ, Ludmila, Simona PIKÁLKOVÁ, Milan KUČERA a Dana HAMPLOVÁ. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

sociálního statutu a ženy jako atraktivní a pečující bytosti vedle manžela má mezi lidmi většinu sympatií.

Ženy s vyšším vzděláním mají obecně vyšší nároky: očekávají od partnera odpovídající intelektuální a vzdělanostní úroveň, charisma, osobnost a současně i uznání tradičních partnerských hodnot jako jsou zodpovědnost a tolerance. Oproti tomu ženy s nižším vzděláním preferují u partnera zejména ty vlastnosti, které jsou více vidět a které souvisejí s jejich sociálními a ekonomickými možnostmi: finance, vzhled, úspěch v zaměstnání. Důvodem, proč ženy s nižším vzděláním více zdůrazňují materiální podmínky, je především jejich příjmová situace, která jim ve srovnání se vzdělanějšími ženami často neumožní úplnou ekonomickou nezávislost.

V rozdílech mezi postoji a názory mladých lidí na ideální vlastnosti životního partnera pak hraje výraznou roli sociální a ekonomické postavení jedince (a od něho se odvíjející životní úroveň a styl) a v neposlední řadě obecné názory na manželství a rodičovství.⁶²

5.2 Ženy a vzdělání

Vzdělání je oficiálním a sociálně uznávaným měřítkem kulturního kapitálu a jako takové ovlivňuje jak ekonomický potenciál člověka, tak jeho kulturní a hodnotovou orientaci. Vzdělání ovlivňuje demografické chování i nepřímo a to tím, že vyšší vzdělání vyžaduje více času. Kromě ekonomických překážek studium snižuje i množství času a energie, které má člověk k dispozici k vykonávání alternativních rolí, zvláště pokud se jedná o role tak časově náročné, jako je role manželská či rodičovská. Díky celé řadě podnětů existuje ve společnosti spíše tendence lidí zůstat ve škole a odkládat právě manželské a rodičovské role. Hlavním motivem je především to, že vzdělání zvyšuje budoucí výdělečný potenciál, budoucí životní úroveň a tedy i možnost založit vlastní dobře fungující domácnost.

Někteří autoři argumentují tím, že moderní hodnoty souvisejí s výší dosaženého vzdělání. Inglehart předpokládá, že vzdělanější lidé čelí menší nejistotě a patří do specifických komunikačních sítí, v nichž převažují liberální hodnoty.⁶³ Liefbroer tvrdí, že lidé s vyšším vzděláním přisuzují větší hodnotu nezávislosti a autonomii a lze u nich předpokládat častější volbu nesezdaného soužití.⁶⁴ Vzdělanější ženy mají prostředky na to, aby zůstaly svobodné a vstupem do manželství získají relativně méně výhod, než jejich méně vzdělané

⁶² FIALOVÁ, Ludmila, Simona PIKÁLKOVÁ, Milan KUČERA a Dana HAMPLOVÁ. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s.

⁶³ Citováno podle - HAMPLOVÁ, Dana, Jitka RYCHTAŘÍKOVÁ a Simona PIKÁLKOVÁ. České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, c2003, 108 s.

⁶⁴ Tamtéž.

vrstevnice. Avšak Dana Hamplová ve svém výzkumu zaměřeném na tuto problematiku nepotvrdila předpoklad, že vyšší vzdělání vede ženy k tomu, že do manželství nevstupují. Zjištěná data pouze naznačují, že ženy s vyšším vzděláním se vdávají později.

S výjimkou tělesné výchovy a sportů již současný školský systém ve vyspělých zemích systematicky nerozlišuje mezi chlapci a dívkami. Dle ČSÚ bylo ve školním roce 2010/2011 ve vzdělávacím procesu celkem téměř 2,1 milionů žáků a studentů (od mateřských škol až po vysoké školy včetně). Rozložení podle pohlaví bylo vyrovnané, tedy přibližně 50 : 50%. Na vysokých školách bylo ve sledovaném školním roce zjištěno 396 307 studentů. Mezi nimi lehce převažovaly ženy, jejich zastoupení ze všech studentů vysokých škol činilo 56 %. V posledních deseti letech počty studentů vysokých škol rostly. Se vzrůstajícím počtem vysokoškolských studentů rostl i podíl žen mezi studenty. Ve školním roce 2000/2001 ještě mírně převažovali mezi vysokoškolskými studenty muži (představovali 53 % vysokoškoláků), ve školním roce 2010/2011 tvořil podíl žen již výše zmíněných 56 %.⁶⁵

Změna vzdělanostní struktury populace se odrazila ve struktuře narozených dětí podle nejvyššího ukončeného vzdělání matky. Reprodukční chování žen různých vzdělanostních skupin se značně odlišuje, a to jak co se týče počtu dětí, tak i načasování mateřství.⁶⁶ Narůstající podíl žen s vyšším vzděláním je tak důležitou determinantou úrovně celkové plodnosti. Trend vzdělaných žen, které váhají nad založením rodiny, však přiděluje hluboké vrásky mimo jiné i sociologům. Ti se totiž obávají jakéhosi úbytku inteligence „po přeslici“.⁶⁷

5.3 Ženy na pracovním trhu

České ženy pracují ve svém placeném zaměstnání v naprosté většině bez ohledu na fázi rodinného cyklu. Navíc vykonávají naprostou většinu práce v domácnosti a staví se tak do pozice pracovně nejvíce vytíženého člena rodiny. Tato ženská dvojí zátěž však není v české společnosti dostatečně ohodnocena, ale naopak je paradoxně stereotypně zkonstruována jako oblast konfliktu, kdy jedna zátěž brání stoprocentnímu výkonu v druhé pracovní oblasti. Ze sociologických výzkumů posledních let vyplývá, že české ženy chápou rodinu i práci jako vzájemně provázaný celek svých odpovědností a povinností a považují svůj život za úspěšný teprve tehdy, když zvládají obojí. Stereotypy o pozici ženy v české

---

⁶⁵ Český statistický úřad, Ženy a muži v datech 2011, dostupné z http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011, vyhledané dne 1.5.2014

⁶⁶ Český statistický úřad, Porodnost a plodnost 2006 – 2010, dostupné z <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/4008-11>, vyhledané dne 1.5.2014

⁶⁷ ŠÍLHOVÁ, Lucie, STEJSKALOVÁ Jana. Matkou ve vyšším věku. Vyd. 1. - Brno : Computer Press, 2006. - 102 s.: tab., grafy; 23 cm

společnosti však pojímají oblast rodiny a odpovědnosti ženy za rodinu jako překážku plného nasazení ženy v pracovní oblasti a naopak rozvoj pracovní dráhy jako překážku plně se věnovat rodině.

Pracovní podmínky českých žen nedosahují úrovně podmínek českých mužů. Český trh práce se vyznačuje silnou segregací oborů podle genderu. Kumulace žen do profesí – zdravotnické a pedagogické pracovnice ve službách a obchodu, pomocné pracovníce – je zcela zřejmá. Zdravotnictví, obchod a služby jsou feminizované obory v nejnižší příjmové kategorii. Vedoucími pracovníky, dokonce i v těchto oborech jsou však mnohem častěji muži než ženy. V České republice je podíl žen na vedoucích a řídicích pozicích oproti podílu mužů celkově poloviční.⁶⁸ Nejvýrazněji se však tyto nerovnosti projevují v příjmových rozdílech. Mzdové rozdíly mezi muži a ženami se pohybují v rozmezí 30 – 50%, a to i na stejných pozicích podle klasifikace zaměstnání.⁶⁹ Žena na českém trhu práce, a zvláště žena s rodinou je považována za velmi nejistou a neperspektivní pracovní sílu. Ženy tuto situaci často řeší tím, že slevují ze svých požadavků na pracovní pozici a jsou ochotny pracovat za mnohem nižší mzdu než muži.

Mladá česká bezdětná rodina je charakteristická vyrovnaným důrazem partnerů na co nejlepší pracovní uplatnění i finanční přínos do domácnosti. Rozhodování o počtu i době narození dětí je v české rodině převážně záležitostí ženy, neboť se automaticky předpokládá, že právě děti ovlivní pracovní kariéru a život ženy. Nejsou to však jen ženy s dětmi, ale i bezdětné ženy, jejichž pozice na trhu práce je ovlivňována mateřstvím. Bezdětné ženy jsou totiž stereotypně považovány za méně perspektivní pracovní sílu právě pro jejich potencionální budoucí mateřství. Ženy s dětmi se na trhu práce hůře uplatňují, jelikož jejich zaměstnavatelé od nich očekávají větší důraz na rodinu oproti jejich pracovnímu nasazení.⁷⁰ Žena tak často platí za svou angažovanost v rodině a odpovědnost za její chod druhořadou pozicí na trhu práce. Většinou může začít budovat svou kariéru a upevňovat svou pozici až po absolvování mateřské a rodičovské dovolené.

Ženy však nepřistupují ke svým pracovním strategiím stejně, rozrůzněnost je stále více podmíněna generačními rozdíly. Dnes se rýsují dvě velice významné kategorie:

---

⁶⁸ ČERMÁKOVÁ, Marie. Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, 115 s.

⁶⁹ KRÍŽKOVÁ, Alena. 2002. „Ženy v řídicích pozicích na trhu práce I.“ Sociální politika 28 (9): 9-10.

⁷⁰ ČERMÁKOVÁ, Marie. Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, 115 s.

a) Ženy, které kombinují práci s rodinou, preferují však rodinu a placenou práci vnímají jako nutný druhý příjem. I ony však oceňují svou nezávislost, kterou jim dává hodnota vlastního příjmu, sociální kontakty, které přináší práce a také výhody a jistoty vyplývající ze státních podpor. Tyto ženy však přikládají menší význam genderové rovnosti a odmítají politiku rovných příležitostí.

b) Ženy, které chápou práci a kariéru jako seberealizaci a jako naplnění svých vzdělávacích aspirací. Investují do práce čas a usilují o místo s větší prestiží a platem. Rodinné plány odkládají nebo realizují paralelně s výkonem práce a bez omezení práce. K fungování rodiny využívají služeb a podpory partnera nebo původní rodiny. Tyto ženy přikládají větší význam genderové rovnosti, neodmítají politiku rovných příležitostí, avšak nejvíce si cení individuálních schopností se prosadit.

Byla-li klíčovou změnou v životě žen v minulém století možnost antikoncepce, pak nyní je to proměna ženské identity, chování, postojů ve smyslu změny stávajícího genderového kontraktu v jeho rodinném vzorci. Zejména jde o prosazení shodných individuálních emancipačních snah, které již dnes některé ženy dovedou realizovat ve sféře práce nebo ve veřejné sféře, a také v soukromé sféře, v partnerství a v nové rodině. Lze předpovědět, že odklad sňatků, rození dětí a zakládání rodin není nahodilý jev provázející potíže ekonomické transformace, ale že má v ženské životní biografii hluboký smysl. Ženy využívají tohoto času ke studiu, k budování kariéry a sociálních kontaktů, k promyšlenějšímu výběru partnera, k soužití s partnerem na zkoušku a k dalším činnostem souvisejícím s nezávislostí.⁷¹

5.4 Porodné, mateřská a rodičovská dovolená v České republice

Je nesporným faktem, že pořízení si potomka sebou mimo jiné nese poměrně vysokou finanční zátěž. Tato finanční náročnost je také velmi častým faktorem, který ovlivňuje odklad mateřství. V současné době v České republice stát podporuje maminky trojím způsobem – porodné, mateřská a rodičovská dovolená. Ne všechny ženy - matky mají na tyto dávky však nárok.

O porodné mohou žádat ty rodiny, kterým se narodí dítě a současně jejich příjmy (za předcházející čtvrtletí) nepřesáhnou 2,4 násobek životního minima. Nárok na porodné má tedy běžná dvoučlenná rodina, pokud čisté příjmy obou manželů nepřesáhly částku 18. 504

---

⁷¹ ČERMÁKOVÁ, Marie. Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, 115 s.

Kč. Pokud se jedná o matku samoživitelku, pak její čistý příjem nesmí přesáhnout 11 712 Kč měsíčně. Platí také, že na porodné vzniká nárok (pokud máte nízké příjmy) jen u narození prvního dítěte.⁷² Pokud rodina splňuje tyto podmínky, pro přiznání nároku na porodné, obdrží jednorázovou částku 13.000 Kč při narození jednoho dítě, pokud se narodí dvě a více dětí současně má rodina nárok na 19.500 Kč.⁷³

Délka mateřské dovolené dosahuje 28 týdnů. Pokud se narodí dvoj či vícčetata, prodlužuje se na 37 týdnů. Budoucí maminka na mateřskou obvykle nastupuje šest (maximálně však osm) týdnů před očekávaným porodem. Mateřská dosahuje sedmdesáti procent průměrného hrubého měsíčního příjmu za poslední rok. Na průměrný výdělek se ovšem nejprve uplatní redukční hranice – jejichž hodnoty se každoročně trochu mění.⁷⁴

Rok 2014: redukční hranice pro výpočet mateřské (přepočteno na den)

- ze mzdy do 865 Kč se počítá 100 %
- ze mzdy od 865 do 1298 Kč se počítá 60 %
- ze mzdy od 1298 do 2595 Kč se počítá 30 %
- k částce nad 2595 Kč se už nepřihlíží

Rodičovská dovolená náleží matce (rodičce) dítěte ihned po skončení mateřské dovolené. Avšak o rodičovskou dovolenou může požádat i otec dítěte. Délka rodičovské je variabilní (2, 3 nebo 4 roky). Jednotný strop pro rodičovský příspěvek činí dvě stě dvacet tisíc korun a doba čerpání závisí do značné míry na rodičích. Výše měsíčního příspěvku je ovšem pro všechny zastropována částkou 11 500 korun a současně 70 procenty původního výdělků.⁷⁵

5.5 Co konkrétně dnes lidé potřebují, aby mohli mít děti?

Tuto otázku si položila Ludmila Fialová (a kol.) ve svém výzkumu, který byl zaměřený na poznání názorů mladých lidí na manželství a rodičovství.⁷⁶ Na prvním místě uváděli muži i ženy vlastní byt, za touto výrazně prioritní potřebou se stejně pravidelně objevoval dostatek finančních prostředků. Jako třetí a čtvrté v pořadí se umístilo partnerské a

---

⁷² Od roku 2015 by mělo dojít ke změnám v podmínkách pro vyplácení porodného. Nově by měla mít rodina nárok na tuto dávku i při narození druhého dítěte a to ve výši 10 000 Kč.

⁷³ Zákon o státní sociální podpoře - č. 117/1995 Sb., hlava osmá, Porodné, dostupné z <http://zakony.centrum.cz/zakon-o-statni-socialni-podpore/cast-3-hlava-8>, vyhledané dne 8.5.2014

⁷⁴ Česká správa sociálního zabezpečení, Peněžitá pomoc v mateřství, dostupné z <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/penezita-pomoc-v-materstvi.htm>, vyhledané dne 8.5.2014

⁷⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí, Nemocenské pojištění v roce 2014, dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/7>, vyhledané dne 8.5.2014

⁷⁶ FIALOVÁ, Ludmila, SIMONA PIKÁLKOVÁ, MILAN KUČERA a DANA HAMPLOVÁ. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s.

rodinné zázemí a zaměstnání. Je nesporné, že všechny výše uvedené potřeby jsou subjektivně pocíťované v různém stupni naléhavosti a v rozdílném pořadí důležitosti. Vlastní byt a dostatek financí kladla na první příčky však většina respondentů (srv. tabulka č. 2). Jak uvádí Fialová, toto zjištění není žádným novým objevem. Takovéto pořadí naléhavosti se objevovalo ve všech starších průzkumech včetně předlistopadových. Navíc samostatné bydlení odpovídá tradičnímu pojetí vytváření nové rodiny a domácnosti, kterou lze nejlépe charakterizovat právě odděleným hospodařením a bydlením (tzv. neolokalismus). Požadavek dostatečně velkého příjmu je také přirozený, závisí ovšem na stupni subjektivního úsilí a aktivity a také na poměru mezi požadavky a možnostmi je reálně uspokojit. Jako nejnáročnější se v tomto ohledu jeví skupina podnikatelů a živnostníků. Druhou takovou skupinu představují vysokoškolští studenti. Relativně nejskromnější jsou nezaměstnaní.⁷⁷

Tabulka č. 2 – Co mladí lidé potřebují, aby mohli mít děti? (složení odpovědí v % podle pořadí důležitosti)

Okolnost	Muži			Celkem	Ženy			Celkem	Podíl úhrnu ¹
	1.	2.	3.		1.	2.	3.		
Vlastní byt	47,3	30,4	12,8	92,5	50,8	29,8	11,6	94,4	93,5
Finance	25,9	36,7	19,0	82,6	24,2	39,9	19,2	84,0	83,3
Partnerské a rodinné zázemí	9,0	6,9	17,1	32,4	9,5	5,6	17,4	31,8	32,1
Zaměstnání, postavení	6,6	13,4	12,2	32,1	5,7	11,8	10,7	28,0	30,0
Zralost a odpovědnost	3,1	3,1	9,7	15,4	3,2	3,4	6,6	12,9	14,1
Pomoc a podpora rodiny	1,1	1,9	8,3	10,9	0,3	1,1	10,0	10,7	10,8
Pomoc a podpora státu	0,7	1,9	5,4	7,7	0,4	2,0	9,5	11,3	9,6
Zdraví	3,7	0,8	5,4	9,7	3,5	1,6	4,5	9,4	9,6
Vybavení bytu, domácnosti	-	2,4	4,7	6,9	0,3	2,8	5,2	8,0	7,4
Perspektiva do budoucnosti	1,8	1,0	3,6	6,2	1,5	1,6	3,1	6,1	6,1
Jiná odpověď	0,8	1,5	1,8	4,0	0,6	0,4	2,2	3,2	3,6

Zdroj: FIALOVÁ, Ludmila, Simona PIKÁLKOVÁ, Milan KUČERA a Dana HAMPLOVÁ. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s.

Celkem = 100% ve sloupcích s odpověďmi v jednotlivých pořadích

1 Součet odpovědí ve všech třech pořadích dělený průměrným úhrnem odpovědí

⁷⁷ FIALOVÁ, Ludmila, Simona PIKÁLKOVÁ, Milan KUČERA a Dana HAMPLOVÁ. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s.

6. Pozdní mateřství z lékařského hlediska

Velmi rozšířené mínění, pevně zakořeněné v srdcích a hlavách tolika mužů i žen, rodičů, prarodičů, lékařů a poradců je, že ženy po pětaticítce jsou příliš staré na to, aby mohly mít děti. Je to možná dodnes jeden z důvodů, proč se nejedna žena obává mít dítě v pozdějším věku. Přesto je v současnosti pozdní mateřství běžným případem.

Silně vzrost počet žen, které mají dítě v pozdějším věku. Před dvaceti lety jedna žena z padesáti přivedla své první dítě na svět v 35 letech nebo později. Před deseti lety to už byla jedna žena z patnácti, dnes je to každá pátá. Pozdní prvorodička, dříve výjimka, je dnes čímsi takřka normálním.⁷⁸

V posledních desetiletích se podstatně změnil náš způsob života. Ženy většinou nemusí těžce fyzicky pracovat, zažijí méně těhotenství a tudíž i méně porodů, jsou v průměru zdravější a naděje na dožití se zvýšila na více než 80 let.

V mnohém se zdokonalila a pokročila rovněž medicína, péče o těhotné ženy a především porodnictví (perinatologie). Všechny těhotné chodí na preventivní vyšetření a připravují se na porod. Moderní medicína rozpozná případná nebezpečí dřív, než nastanou komplikace a díky tomu se matkám v těhotenství a při porodu dostává z lékařského hlediska daleko kompetentnější péče, stejně jako jejich dětem. Šance, že pozdní prvorodičky v těhotenství i po porodu zůstanou zdravé a přivedou na svět zdravé dítě, jsou tedy podstatně vyšší.

Jak jsou tedy rizika a medicínské problémy v případě žen s prvním dítětem po 35, nebo dokonce po 40? Podle Biermannové existuje patero možných nebezpečí: schopnost plodit, potrat, postižení, rizika těhotenství a rizika porodu.⁷⁹

6.1 Plodivost

Prvním problémem ženy ve vyšším věku (tj. nad 35 let) je, pokud si to přeje, přijít do jiného stavu. Šance na úspěch se podle statistiky s věkem snižuje. Přibližně každá čtvrtá žena mezi 35 a 39 lety s tím má problémy, a když plánuje první dítě až s počátkem čtyřicítky, může

---

⁷⁸ BIERMANN, Christine; RABEN Ralph. Maminkou ve čtyřiceti? [z něm. orig. přel. Petr Babka]. - Vyd. 1. - Praha : Portál, 2006 - 178 s.

⁷⁹ Tamtéž.

na padesát procent počítat s potížemi. Mezi ženami kolem třicítky má problémy s otěhotněním relativně jen každá šestá.⁸⁰

Když si ženy přejí mít dítě a mají se svým mužem pravidelný sexuální styk a jestliže je v té době muž skutečně plodný, pak polovina těchto žen:

- Ve věku 30 let otěhotní již po 3 až 4 měsících;
- Ve věku 35 let asi po 7 až 8 měsících;
- Ve věku 38 let po 13 až 14 měsících;
- Ve věku 42 let teprve po 2 letech.

Osmatřicetiletá žena to tedy musí zkusit dvojnásobnou dobu (14 měsíců) ve srovnání se ženou o tři roky mladší (7 měsíců). A ta zase potřebuje statisticky dvojnásobnou dobu proti ženě třicetileté, již stačí tři až čtyři měsíce. Čtyřicetileté ženě, která má pravidelný cyklus a plodného muže, tedy statistika vypočítala vyhlídky na to, že během tří měsíců otěhotní na 15%.⁸¹

S přibývajícím věkem přibývá také ve vaječnicích vaječných buněk s nějakým „kazem“. Jedná se o malé genetické vady, tyto buňky se špatně oplodňují. A když přeci jenom k oplodnění dojde, tyto „plůdky“ většinou brzy zemrou. Žena pak prožije časný potrat - to je přirozený výběr. S přibývajícím věkem vaječníky slábnou a někdy v polovině života ženy jsou zcela vyčerpány (ve dvaceti letech má žena až 300.000 vajíček, ve čtyřiceti už pouhých 60.000)⁸². Vyšší věk ovlivňuje plodnost také nepřímo – tím, že s přibývajícími lety narůstá i doba působení škodlivin z okolního světa a tím tedy vzrůstá možný škodlivý vliv těchto látek na schopnost plodit. České ženy mají při narození naději dožití více než 80 let.⁸³ Jestliže jsou ještě ve 40 letech zdravé, je vysoce pravděpodobné, že se dožijí dokonce 84 let. Doba plodnosti je ve srovnání s tím velice krátká – končí v polovině života. U mužů má věk pro plodnost podstatně menší význam než u žen.

Jak však uvádí Stejskalová v dnešní době, natolik lékařsky osvědčené a vyspělé, kdy je asistovaná reprodukce na vzestupu, není pro ženu problém, pokud ještě neprošla menopauzou

---

⁸⁰ BIERMANN, Christine; RABEN Ralph. Maminkou ve čtyřiceti? [z něm. orig. přel. Petr Babka]. - Vyd. 1. - Praha : Portál, 2006 - 178 s.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² ŠÍLHOVÁ, Lucie, STEJSKALOVÁ Jana. Matkou ve vyšším věku. Vyd. 1. - Brno : Computer Press, 2006. - 102 s.: tab., grafy.

⁸³ Český statistický úřad, Veřejná databáze dat, Obyvatelstvo – vybrané ukazatele, dostupné z <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null>, vyhledané dne 15.5.2014

a nemá další reprodukční problémy, otěhotnět. Dnes jsou publikovaná úspěšná těhotenství i u žen ve věku 59 let.⁸⁴

6.2 Samovolný potrat

Jestliže těhotenství skončí dříve, než je dítě schopno života, nastane tzv. potrat. Plod je schopen přežít teprve od 22. týdne těhotenství. Potraty se dějí téměř vždy v raném těhotenství tj. ve druhém měsíci nebo počátkem třetího, většinou před 10. týdnem. Nebezpečí, že těhotenství skončí potratem je u čtyřicetileté ženy asi trojnásobné proti ženě třicetileté.⁸⁵

Jak však Biermannová uvádí, potrat je mnohem častější, než si lidé většinou myslí. Dříve ho žena většinou ani nezaznamenala, a tudíž ho ani žádný lékař nediagnostikoval. Nic výjimečného se nedělo – o týden dva se zdržela menstruace a embryo o velikosti sotva jednoho milimetru nepozorovaně odumřelo a bylo vypuzeno.⁸⁶ Žádná terapie se neprováděla. Nikdo nevěděl, že se jednalo o těhotenství, a tedy i o potrat. Čím citlivější jsou testovací metody medicíny a čím jsou přístupnější, tím častěji a tím dříve počáteční stadium těhotenství rozpoznáme. Analýza moči dokáže zjistit těhotenství již toho dne, kdy nedošlo k pravidelnému krvácení. A o několik dní později už můžeme v děloze pomocí ultrazvuku pozorovat maličké embryo velikosti tři až čtyři milimetry. Nadšení, mateřská rozkoš, krásné naděje – ale brzy jim může nastat trpký konec. Osud takového raného plodu je velice nejistý. Jeden, dva nebo tři týdny po testu je žena v „naději“. V jejích myšlenkách už žije „opravdové dítě“. Jenže po naději může přijít bolestivé zklamání.

6.3 Postižení, poškození při porodu a deformace

Výrazné postižení nebo porodní poškození se dnes vyskytuje skrovněji než dříve – celkem u méně než jednoho procenta všech narozených dětí. Příčinou jsou většinou infekce v době těhotenství nebo porodní komplikace. Ty mohou nastat při předčasném porodu (tedy před 32. týdnem), kdy jsou mozek a plíce dítěte ještě nedostatečně zralé, nebo při potratu v důsledku dlouhotrvajícího nedostatku kyselin. U starších rodiček se tyto komplikace nevyskytují častěji než u mladších.

Studie z 90. let došly k výsledku, že děti starších matek, tedy pětaticetiletých, a dokonce čtyřicetiletých, přicházejí na svět stejně zdravé jako děti matek mladších a žádné poruchy se u nich neobjevují častěji. Existuje pouze jedna výjimka: deformace a postižení

⁸⁴ ŠÍLHOVÁ, Lucie, STEJSKALOVÁ Jana. Matkou ve vyšším věku. Vyd. 1. - Brno : Computer Press, 2006. - 102 s.: tab., grafy.

⁸⁵ BIERMANN, Christine; RABEN Ralph. Maminkou ve čtyřiceti? [z něm. orig. přel. Petr Babka]. - Vyd. 1. - Praha : Portál, 2006 - 178 s.

⁸⁶ Tamtéž.

spočívající na narušení chromozomů (např. trisomie 21, tzv. Downův syndrom) se u dětí starších matek vyskytují častěji. Riziko je ve 40 letech asi desetinásobné (1:80) ve srovnání s matkou třicetiletou (1:800).

Rok od roku se více žen rozhoduje pro speciální prenatální diagnostiku za pomoci ultrazvuku (testy v průběhu těhotenství) a jsou-li starší, též pro punkci plodové vody a analýzu chromozomů. Tak můžeme ve stále větším míře odhalit děti s Downovým syndromem již před 20. týdnem těhotenství a jejich vývoj přerušit. Veškeré ostatní deformace jako třeba rozštěp páteře, vrozená hluchota, „koňská noha“ nebo rozštěp rtu či patra) se u dětí čtyřicetiletých matek vyskytují stejně často jako u žen, které porodí ve dvaceti letech.

Downův syndrom

Když anglický lékař dr. Langdon Down v roce 1886 jako první popsal toto postižení, neznal ještě jeho příčiny. Podle podobnosti se vzhledem obyvatel Mongolska nazval poruchu „mongolismus“. Děti postižené Downovým syndromem poznáme zpravidla už na pohled, ačkoli samozřejmě nejsou jedno jako druhé – v tom jak se u jednotlivců projevují určité znaky a symptomy, jsou značné rozdíly. Všechny mají nicméně následující shodné znaky: oči mají šikmo posazeny, uši nápadně malé, většinou otevřená ústa, neboť jazyk je příliš velký, paže a nohy mají normální tvar, ale ruce a chodidla bývají krátké a malé. Mnohé z těchto dětí má srdeční vadu. První úsměv, naučit se sedět, stát, mluvit – každý tento milník vývoje vyžaduje u dětí s Downovým syndromem dvojnásobek času oproti jejich „normálním“ vrstevníkům. Většinou jsou mentálně retardované, některé z nich těžce. Raná péče o ně významně zvyšuje šance na duchovní, duševní i tělesný vývoj – některé se dokonce naučí číst a psát. A bývají to často velmi veselé děti s velkou potřebou něžnosti a zároveň plné něhy vůči ostatním. Ale i s optimální podporou okolí se stěží kdy dokážou postarat samy o sebe.⁸⁷

---

⁸⁷ BIERMANN, Christine; RABEN Ralph. Maminkou ve čtyřiceti? [z něm. orig. přel. Petr Babka]. - Vyd. 1. - Praha : Portál, 2006 - 178 s.

Tabulka č. 3 – Výskyt Downova syndromu v závislosti na věku matky v České republice

Věk matky	Riziko Downova syndromu	Riziko všech genetických abnormalit
20	1/1667*	1/526
25	1/1250	1/476
30	1/952	1/385
35	1/378	1/192
40	1/106	1/66
41	1/182	1/53
42	1/63	1/42
43	1/49	1/33
44	1/38	1/26
45	1/30	1/21
46	1/23	1/16
47	1/18	1/13
48	1/14	1/10
49	1/11	1/8

(* jedno postižené dítě na 1667 zdravých)

Zdroj: ŠÍLHOVÁ, Lucie, STEJSKALOVÁ Jana. *Matkou ve vyšším věku.*

6.4 Rizika těhotenství

Porodníci porovnali průběh těhotenství a porodu u 164 788 žen, které přivedly své první dítě na svět v Hessensku mezi léty 1990 a 1995. Výsledky uveřejnili v odborném časopisu a „Porodnictví a ženské lékařství“. Ukázalo se, že ženy ve věku mezi 35 a 39 lety vcelku neměly častější potíže než mladší mezi 18 a 34 lety. Až u žen nad 40 let se poněkud častěji objevovala těhotenská cukrovka a také nízká porodní váha dítěte.⁸⁸

6.5 Rizika porodu

Velký rozdíl je v počtu porodů císařským řezem: každá druhá žena v Německu (48%), která měla první dítě ve 40 letech nebo později, rodila císařským řezem. Má to různé důvody, například obavy z poškození dítěte nebo se pro to nastávající matka jednoduše rozhodla. Svou roli však může sehrát také strach porodníka z vyššího věku rodičky a nadměrné starosti o pozdní dítě. Mezi 34 a 39 nepřivádí dítě na svět přirozenou cestou každá třetí žena (35%), u mladších je to jen každá pátá (21%).⁸⁹

⁸⁸ BIERMANN, Christine; RABEN Ralph. Maminkou ve čtyřiceti? [z něm. orig. přel. Petr Babka]. - Vyd. 1. - Praha : Portál, 2006 - 178 s.

⁸⁹ Tamtéž.

Těchto pět rizik je dostatečným důvodem obav i pro mnoho mladších žen. Biermannová uvádí, že ze své vlastní zkušenosti s „pozdními“ matkami v těhotenské prevenci ví, že nejen ženští lékaři, ale i ženy samy skutečné riziko přeceňují. Jak uvádí, většina žen může otěhotnět i po pětatřicítce. Bez potratu a bez předčasného porodu. Mají normální krevní tlak a normální hladinu cukru v krvi. Prožijí normální porod a mají děti normální váhy, které se narodí zdravé. Ani ve 40 letech neexistuje zvýšené riziko toho, že:

- dítě přijde na svět příliš brzy
- dítě bude při narození ve špatném zdravotním stavu
- dítě bude mít deformaci, kterou lékaři nedovedou rozeznat analýzou chromozomů
- žena onemocní následkem porodu nebo během šestinedělí.

6.6 Další aspekty pozdního mateřství

Existují ovšem ještě další otázky, kterými se statistiky nezabývají. Porodní asistentky i lékaři potvrzují následující zkušenost: Právě „zralé“ ženy se chovají velice svědomitě, jsou sebevědomější a na své těhotenství se připravují pečlivě.⁹⁰ Téměř všechny okamžitě zanechají kouření a přestanou pít alkoholické nápoje. Zdravě se stravují, připravují se na porod a pravidelně dochází na preventivní prohlídky. Jsou zkrátka rozumné.

Na průběh těhotenství také mohou nepříznivě působit tyto faktory:

- psychosociální stres, např. špatný partnerský vztah, rozchod a rozvod, finanční problémy, nejistota v zaměstnání nebo bytová nouze,
- návykové chování,
- těžká fyzická práce a
- nedostatečná těhotenská prevence.

Tyto faktory se u starších maminek vyskytují v menší míře. A to je také jedna z příčin, proč právě pozdní prvoroďičky rodí stejně zdravé děti, jako všichni ostatní. Právě ony jsou v posledních letech obzvlášť pečlivě sledovány, dostává se jim dobrých rad, jímž naslouchají a možná i pozornější péče. Jestliže lékaři v rámci prevence včas zjistí poruchy jako je například těhotenská cukrovka nebo vysoký krevní tlak, mohou být korigovány a nedorostou do katastrofických rozměrů.

Existuje však i mnoho žen, na které tak silně doléhá myšlenka „provést všechno správně“, že jim v tom zabraňuje. Právě ty ženy, které jsou úspěšné v zaměstnání, jsou někdy

---

⁹⁰ Tamtéž.

přílišné perfekcionistky. Jiné se zase úzkostlivě připravují na „ukázkové těhotenství“ a přirozený porod, a pak je nepříjemně překvapují docela běžné a přirozené potíže (občasné bolení břicha, nevolnost, slabost). Některé ženy jsou zvyklé na to, mít veškeré aspekty svého života pod kontrolou, a tak pro ně bývá těžké přijmout nedokonalost svého těla a to, že jejich stav není právě ukázkový.⁹¹

6.7 Rady lékařů aneb jak udržet tělo co nejdéle plodné

Proces stárnutí sice ovlivňuje naše genetická výbava, ale podle vědců pouze z jedné čtvrtiny. Zbytek můžeme výrazně ovlivnit životním stylem. Lékaři se shodují v tom, že při dodržování několika pravidel vycházejících ze zásad zdravého životního stylu se může biologický věk pozdržet za tím faktickým o několik let a pozitivně tak ovlivnit ženskou plodnost. Jaká jsou ona základní pravidla?

- Strava

Je ti tolik, kolik čeho sníš a vypiješ. Odborníci dokonce co do rizika neplodnosti stavějí nadváhu na úroveň kouření. Zrovna tak přehnané diety jsou pro reprodukční zdraví ženy obrovským rizikem.

- Životní styl
- Správné dýchání
- Pravidelné preventivní prohlídky

Neléčené gynekologické záněty jsou jednou z nejrozšířenějších příčin neplodnosti žen všude na světě.

- Pohodlné a rozevláté oblečení
- Konec se závislostmi na alkoholu a cigaretách
- Správné cvičení
- Být v pohodě⁹²

---

⁹¹ BIERMANN, Christine; RABEN Ralph. Maminkou ve čtyřiceti? [z něm. orig. přel. Petr Babka]. - Vyd. 1. - Praha : Portál, 2006 - 178 s.

⁹² ŠÍLHOVÁ, Lucie, STEJSKALOVÁ Jana. Matkou ve vyšším věku. Vyd. 1. - Brno : Computer Press, 2006. - 102 s.: tab., grafy; 23 cm,

7. Výzkum

7.1 Cíl práce a metodický přístup

Hlavním záměrem práce bylo reflektovat motivy a důvody, které ženy vedou k odkladu mateřství do pozdějšího věku ženy. Paralelně jsem sledovala informovanost žen, které cíleně odkládají mateřství do vyššího věku o zdravotních rizicích s tímto rozhodnutím spojených.

Pro zpracování tohoto tématu jsem zvolila kvalitativní výzkum, který je pro mé téma vhodnější než kvantitativní výzkum, protože se snaží porozumět důvodům a motivacím stojícími za různými aspekty lidského jednání. Odpovídá především na otázky „proč“ a „jak“ a pomohl mi tedy blíže poznat výše zmíněný fenomén pozdního mateřství a lépe pochopit jak na daný problém nahlízejí a interpretují samotné aktérky.⁹³

Terénní sběr dat jsem provedla metodou narativních a polostrukturovaných rozhovorů, které mi umožnily osobní kontakt s respondentkami a získala jsem tak komplexnější informace.⁹⁴ Navíc mi bylo umožněno v průběhu rozhovoru reagovat na nové podněty a upravovat otázky za účelem dosažení co nejpřesnějšího poznání výzkumného problému.

Před samotným zahájením terénního výzkumu a vytvářením osnovy rozhovorů jsem se věnovala studiu odborné literatury zejména z oblasti sociologie a demografie, abych získala o problematice pozdního mateřství přehled a mohla jsem si vypracovat stěžejní okruhy otázek a poté i konkrétní otázky. Otázky jsem koncipovala tak, aby byly citlivé a jasné a současně tak, abych respondentkám nevnucovala odpovědi samotnou formulací otázek.

Respondentky byly ihned v úvodu našeho rozhovoru informovány, že veškeré informace, které mi poskytnou, budou anonymní a budou sloužit pouze pro mou bakalářskou práci. Otázka pozdního mateřství je velmi citlivé téma, o kterém nemusí být pro respondentky snadné hovořit. Proto pro mne bylo velmi důležité, abych dosáhla co nejotevřenějších odpovědí, získat si jejich důvěru. Taktéž pro mne bylo zásadní osobní pohodlí respondentek během rozhovoru, proto vždy záleželo na respondentkách, jaké prostředí si zvolily (doma, kavárny, v jednom případě kancelář respondentky). Každý rozhovor byl různě dlouhý, v průměru kolem 50 – 60 minut, záleželo na výřečnosti a vstřícnosti respondentek, velký vliv mělo také to, zda jsem se s respondentkou osobně znala, či ne.

---

⁹³ Novotná, H. Kvalitativní výzkumná strategie, e-learningový kurz, Úvod do společenskovedních metod, FHS UK Praha

⁹⁴ Novotná, H. Kvalitativní výzkumná strategie, e-learningový kurz, Úvod do společenskovedních metod, FHS UK Praha

Nejprve jsem vedla narativní rozhovor, kdy jsem nechala každou ženu volně vyprávět její osobní zkušenosti ve vztahu ke zkoumané problematice. Následně jsem respondentkám kladla otázky dle předem připravené struktury, které jsem dle aktuální potřeby upravovala a doplňovala. Pro lepší zpětnou kontrolu a snazší průběh jsem si každý rozhovor s vědomím a souhlasem akterek zaznamenávala na diktafon.

Soubor respondentek v mém výzkumu tvořilo deset žen z Prahy. V Praze se buď narodily, nebo se do ní jako velmi mladé přestěhovaly.⁹⁵ Jeden z mých základních požadavků byl, aby žily alespoň jeden rok ve společné domácnosti se svým partnerem. Věk respondentek se pohyboval kolem 35 let, v rámci tohoto věkového rozpětí jsem již mohla předpokládat aktivnější řešení reprodukčních otázek a problematiku tzv. “tikajících biologických hodin“. Nejstarší respondentka se narodila v roce 1977, nejmladší v roce 1981.⁹⁶ Tři ženy jsou již vdané, jedna rozvedená avšak žije s novým partnerem, stejně tak zbývající ženy ze zkoumaného souboru. Všechny ženy jsou bezdětné, zrovna tak jejich partneři.

V souboru jsou zastoupeny převážně ženy s vysokoškolským popřípadě vyšším odborným vzděláním, tři mají středoškolské vzdělání s maturitou. Všechny v současné době považují své studium za ukončené a pracují na plný úvazek.⁹⁷

Jednotlivé respondentky jsem pro svůj výzkum nejprve vybírala ze svého okolí, přičemž jsem oslovovala známé ženy, které splňovaly určená kritéria. Pracuji na manažerském postu ve velké české firmě. Díky této pozici se denně dostávám do kontaktu se skupinou žen, které zatím upřednostňují svou kariéru před mateřstvím. Tím, že mne tyto ženy znaly, byly více motivované souhlasit s rozhovorem a také mě dovést k dalším členkám mé cílové skupiny. Každá z respondentek měla ve svém okolí několik dalších žen, kterých se tato témata přímo týkala. Šlo o jednorázový a krátkodobý výzkum.

---

⁹⁵ Ve třech případech se respondentky do Prahy stěhovaly po maturitě za účelem studií na vysoké škole, jedna žena se středoškolským vzděláním za prací.

⁹⁶ Přehledná tabulka charakterizující soubor respondentek viz Příloha č. 2

⁹⁷ Dvě ženy podnikají, zbývající jsou v zaměstnaneckém poměru.

8. Analýza rozhovorů a interpretace dat

Poté, co jsem oslovila soubor respondentek a získala jejich souhlas s účastí na mém výzkumu, jsem provedla se všemi nejprve narativní a následně polostrukturovaný rozhovor. Ke každému rozhovoru jsem přistupovala vždy s předem připravenými okruhy otázek. Poté jsem provedla přepis rozhovorů, kódování a následně analýzu dat a jejich interpretaci.⁹⁸

Věk, kdy ženy počnou své první dítě, se v České republice neustále zvyšuje⁹⁹ a výpovědi respondentek tomu odpovídají. Žádná z nich ještě nemá dítě, ačkoliv všechny jsou již relativně v ideálním věku pro první mateřství.¹⁰⁰ U osloveného souboru respondentek jsem zjišťovala, jak fenomén odkládání mateřství reflektují obecně, tedy jak na současný fenomén pozdního mateřství nahlíží bez ohledu na jejich osobní situaci. Dále jsem sledovala osobní důvody respondentek pro to, že jsou ještě bezdětné, tedy jak konkrétně tuto skutečnost zdůvodňují a jaké hlavní příčiny odkladu mateřství ve svých případech uvádějí. V neposlední řadě jsem se zajímala o jejich informovanost z hlediska zdravotních rizik s pozdním mateřstvím spojených.

8.1 Rozhodující faktory při odkladu mateřství z hlediska respondentek

Ekonomické faktory

Důležitým a zásadním důvodem pro odkládání mateřství jsou podle respondentek mnohé ekonomické faktory – dostatek financí, bydlení, zázemí a stabilní pozice na trhu práce, budování kariéry, to všechno jsou určité mety, kterých většinou chtěly dosáhnout dříve, než založí rodinu.

Snaha o ekonomickou zajištěnost začíná podle respondentek dokončením studia, jež pro ně bylo prioritou, následovalo budování kariéry: „...beru to jako přirozený vývoj. Nejprve vysoká škola, pak život v zahraničí, dobrá práce, vlastní bydlení, svatba a pak až mateřství.“¹⁰¹ S tím souvisí i skutečnost, že pro řadu respondentek bylo důležité, aby před založením rodiny dokázaly něco na poli své profese. Svě vědomosti a schopnosti chtěly uplatit ještě před tím, než půjdou na mateřskou dovolenou: „... zatím jsem si nedokázala představit, že bych odešla z práce. Práce mě baví a naplňuje. Možná mám trochu strach, že

⁹⁸ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

⁹⁹ Srv. Kap. 3.3. Plodnost a porodnost v České republice dle ČSÚ.

¹⁰⁰ Nejsou však v ideální pozici pro první mateřství z hlediska fyziologického.

¹⁰¹ Resp. R 3 – roč. 1979, VŠ, vdaná, ekonomická pracovnice na VŠ.

mateřstvím o tohle přijdu...¹⁰² „... dlouhodobě jsem upřednostňovala svou práci, říkala jsem si, že když jsem 5 let dřela, abych získala titul, neskončím hned u plenek, navíc stejný postoj k tomuto měl i můj partner...“¹⁰³

S osobní ekonomickou situací spojují respondentky i státní politiku, která budoucí matky dle jejich názoru v zásadě také příliš nepodporuje. Tuto souvislost zmínila respondentka pracující jako recepční v hotelu: „... a hlavně výše mateřské taky není kdoví jak lákavá, když má v dnešní době člověk hypotéku na bydlení a úvěr na auto...“¹⁰⁴

Vhodná volba partnera

Podle respondentek je jedním ze zásadních kritérií pro založení rodiny nalezení vhodného partnera a kvalitní partnerský vztah: „... v dnešní době není jednoduché najít chlapa, se kterým si můžeš být jistá, že je to ten pravý pro život, že s ním chceš vychovávat děti ...“¹⁰⁵ Mnoho žen také uvádělo, že právě nevhodní partneři v minulosti přispěli k tomu, že jsou do současné doby bezdětné: „...dříve jsem měla docela smůlu na partnery a jsem teď v tomto ohledu opatrnější, než s někým budu mít dítě, chci si být opravdu jistá ...“¹⁰⁶ „...lidé se nechtějí vázat, více jim vyhovuje svobodný život, střídání partnerů a najít normálního partnera pro život je obtížné...“¹⁰⁷ Vhodnost partnera neposuzovaly respondentky výhradně dle jeho finanční a ekonomické situace, tento aspekt pro ně není tak důležitý především proto, že ony samy jsou dle svých slov finančně dobře zajištěné. Zásadní je pro ně v tomto ohledu fungující vztah a vzájemná láska: „... protože pak už to není jen o tobě a partnerovi, ale především jde o to dítě, aby mělo fungující a šťastné rodiče, sama jsem z disharmonické rodiny, rodiče se později rozvedli ... tohle pro své dítě nechci.“¹⁰⁸

Pocit nepřipravenosti

Ačkoliv se respondentky shodly v názoru, že jedno z nejdůležitějších kritérií pro založení rodiny je pro ně nalezení vhodného partnera, zdaleka se nejedná o jediný důvod, proč právě ony mateřství odkládají. Všechny v současné době partnera mají a jen výjimečně uvažují o tom, že by s ním v budoucnu nezaložily rodinu. Jako další důvod uváděly, že se na mateřství ještě necítí být připravené: „...stále se necítím být připravená na to, být

---

¹⁰² Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹⁰³ Resp. R 9 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, podnikatelka.

¹⁰⁴ Resp. R 8 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, recepční v hotelu.

¹⁰⁵ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹⁰⁶ Resp. R 5 – roč. 1977, vyšší odborné vzdělání, rozvedená, žije s partnerem, podnikatelka.

¹⁰⁷ Resp. R 6 – roč. 1979, SŠ, vdaná, provozní restaurace.

¹⁰⁸ Resp. R 1 – roč. 1981, VŠ, svobodná, žije s partnerem, ekonomická pracovnice.

matkou...¹⁰⁹ „...prostě ještě necítím akutní potřebu mít dítě...“¹¹⁰ Některé respondentky připouštěly, že z hlediska věku, ekonomické zajištěnosti a vhodného partnera mají veškeré předpoklady pro založení rodiny avšak: „...trošku se bojím, nemám strach z toho, že to finančně nezvládneme, ale strach z osobního selhání, že to třeba nezvládnou, ještě nejsem úplně připravená...“¹¹¹ Jeden z důvodů, proč mé respondentky odkládají mateřství je dojem, že na to ještě nejsou připravené, čímž se dostávají do bludného kruhu. Tak dlouho mateřství odkládají, až se jej bojí.

Chci se věnovat sama sobě

Téměř ve všech výpovědích oslovených žen ve věku potencionálních matek se objevoval ještě jeden zásadní důvod proč odkládají mateřství a to ten, že se chtějí se věnovat samy sobě a svým koníčkům: „... čím víc jsem starší, tím víc jsem pohodlnější a taky trochu sobečtější, mě vyhovuje si ráno pospat, o víkendu tě nikdo neotravuje...“¹¹² „...s partnerem jsme také 100% vytiženi. Děláme to, co nás baví a co od života chceme. Kde je v tomhle všem čas na dítě, který bych mu chtěla jednou poskytnout?“¹¹³ Mnoho z respondentek je přesvědčených, že sobě a svým koníčkům se mohou věnovat pouze dokud jsou samy, bezdětné: „... pak už nebudu mít čas věnovat se všemu tak naplno jako doposud...“¹¹⁴ Obava ze zátěže a z nedostatku času sama pro sebe je z hlediska mých respondentek významným motivem k dočasnému upřednostňování svých osobních zájmů a koníčků před mateřstvím.

8.2 Pomyslná hranice z hlediska věku

Ve výzkumu jsem se také zajímala o názor respondentek z hlediska ideálního věku pro první mateřství, v jakém věku dle jejich názoru již můžeme mluvit o pozdním mateřství a kdy ony samy plánují pořízení miminka.

Všechny respondentky na mou první otázku shodně odpovídaly, že věk pro první mateřství je velmi individuální záležitostí a žádná věková hranice neexistuje: „... nedokážu říct, jaký věk je ideální, je to totiž velmi individuální záležitost, zásadní je také otázka zdravotní a psychické stránky, protože z těchto stran to může být vždy v jiném věku, řekla bych, že nejlepší je jakýsi průsečík, řekněme 30 let...“¹¹⁵ Hranici 30let jako vhodný věk pro první mateřství zmiňovaly respondentky velmi často, zejména z hlediska určité psychické

---

¹⁰⁹ Resp. R 7 – roč. 1980, VŠ, svobodná, žije s partnerem, medicínský reprezentant.

¹¹⁰ Resp. R 2 – roč. 1980, vyšší odborné vzdělání, vdaná, mzdová účetní.

¹¹¹ Resp. R 4 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, finanční manažerka.

¹¹² Resp. R 4 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, finanční manažerka.

¹¹³ Resp. R 7 – roč. 1980, VŠ, svobodná, žije s partnerem, medicínský reprezentant.

¹¹⁴ Resp. R 6 – roč. 1979, SŠ, vdaná, provozní restaurace.

¹¹⁵ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

připravenosti a zralosti, jen velmi výjimečně byla mezi odpověďmi hranice nižší. Pouze v otázce zdravotního hlediska všechny shodně vypovídaly, že věk 25 – 27 je dle jejich názoru nejideálnější. Tuto „rozporuplnost“ výpovědí nejlépe vystihuje příběh ze života, který mi vyprávěla jedna z respondentek: „...*Dodnes obdivuji kamarádku, která s námi zvládla odmaturovat v osmém měsíci těhotenství a pro své dítě je nyní skvělou matkou. (...) Říkala jsem si, že je blázen, když si chce dítě nechat, o co všechno přijde. Ona je tak ale spokojená. Toto však neplatí u všech. Žena musí být připravená. (...) Samozřejmě také zdravotně, což je individuální, 20letá žena na tom nemusí být nutně lépe oproti 30leté. Je to hodně o životním stylu, genech a kapce štěstí.*“¹¹⁶

Pozdní mateřství dle mých respondentek začíná ve věku 35 let, žádná neoznačila hranici nižší, naopak měly některé tendenci tuto hranici ještě zvyšovat: „...*řekla bych, že pozdní mateřství je až blíž k těm 40letům, do 35 let ještě přimhouříš oko ...*“¹¹⁷ a jak velmi výstižně dodala „...*v 38 přimhouříš obě oči...*“¹¹⁸

Pouze jedna respondentka ze souboru, podnikatelka s VŠ vzděláním, s partnerem zatím dítě neplánuje¹¹⁹, některé páry tomu již nechávají volný průběh: „...*až to přijde, tak to přijde, postavíme se k tomu s manželem čelem...*“¹²⁰ A polovina ze všech oslovených respondentek plánuje založení rodiny v horizontu 1 - 2 let. Jak uvedla nejstarší respondentka ze souboru: „...*už mám svůj věk, nejsem nejmladší a uvědomuji si, že plodná nebudu věčně, proto s partnerem plánujeme miminko do roka...*“¹²¹ „...*Ještě máme nějaké cestovatelské plány, které by se s miminkem těžko realizovaly, ty až uskutečníme, asi do toho praštíme, takže do dvou let...*“¹²²

8.3 Vliv okolí - sociální tlak

Jsme bytosti společenské, každý z nás má ve svém bezprostředním okolí rodiče, sourozence, přátele či další příbuzné. Tito všichni velmi často mají tendenci mluvit ostatním do jejich záležitostí. Zajímalo mne, zda je tomu tak i v otázce mateřství u mých respondentek. Jejich odpovědi byly jednoznačné, všechny dotazované respondentky se s tzv. sociálním tlakem setkávají více či méně častěji: „... *Ze strany rodiny vidím souhlas i nesouhlas. Ale vědí, že nemá cenu se o tom se mnou dohadovat, já jsem rozhodnutá a v mém životě mě*

¹¹⁶ Resp. R 7 – roč. 1980, VŠ, svobodná, žije s partnerem, medicínský reprezentant.

¹¹⁷ Resp. R 4 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, finanční manažerka.

¹¹⁸ Resp. R 4 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, finanční manažerka.

¹¹⁹ Resp. R 9 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, podnikatelka.

¹²⁰ Resp. R 2 – roč. 1980, vyšší odborné vzdělání, vdaná, mzdová účetní.

¹²¹ Resp. R 5 – roč. 1977, vyšší odborné vzdělání, rozvedená, žije s partnerem, podnikatelka.

¹²² Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

podporují. Rodina partnera už tak shovívavá není...¹²³ „... ano, poslouchám to téměř na každé rodinné sešlosti, a protože jsme rodina velká, řekla bych, že docela často, zejména ze strany mých tet a strýců...¹²⁴ „... kamarádky mají pocit, že musím být hrozně nešťastná, vzhledem k tomu, že nemám děti a nejsem vdaná...¹²⁵ Ojedinele se vzhledem k tolerantnějšímu okolí a vzhledem k dalším specifickým důvodům se ze strany rodiny a okolí tlak příliš neprojevuje: „... vzhledem k tomu, že můj bratr už dítě má, panuje v rodině klid a nikdo na mě s vnučetem netlačí...¹²⁶ „... moji rodiče vědí, jak to v dnešní době chodí, hodně mých kamarádek ve stejném věku jsou taky zatím bezdětné a některé i bez partnera, takže to vůbec neřeší...¹²⁷

V otázce, zda je názor okolí ovlivňuje, nebo mohl by ovlivnit v přístupu k mateřství, se všechny respondentky jednohlasně shodují, že v zásadě nemohl: „... i když je to občas nepříjemné, v žádném případě se nenechám ovlivnit, je to moje rozhodnutí...¹²⁸ „... neovlivňuje mě nikdo, a ani nemůže ovlivnit, mám svou hlavu, vím proč je to tak, jak to je a nezpochybňuji to...¹²⁹ Pro všechny respondentky je však důležitý i názor partnera a vzájemná shoda v postojích: „... samozřejmě kromě mého partnera, se kterým bych byla ochotna přistoupit na kompromis, kdyby jej vyžadoval...¹³⁰

8.4 Fenomén pozdního mateřství z pohledu respondentek

Proč je pozdní mateřství fenomén?

Se současným trendem odkládání mateřství do pozdějšího věku většina respondentek souhlasí. Konečně samy takovouto strategii zvolily. Podle nich není důvod s mateřstvím spěchat a pochvalují si, že dnes není na ženy, které se rozhodnou mít dítě později, pohlíženo špatně a že se vnímání doby změnilo: „... moje máma mě měla v 18 letech a bylo to akorát, kdyby mě měla později, už by na ni všichni koukali, že je stará...¹³¹ „... myslím si, že je to přirozený vývoj naší společnosti, který už v zahraničí trvá dlouho...¹³² Jiná doba a sociální klima jsou také hlavní důvody, které respondentky uvádějí jako zásadní pro rozšíření tohoto fenoménu: „... svět se mění, muži chodí na depilace, do solária a barví si šediny. Ženy

¹²³ Resp. R 7 – roč. 1980, VŠ, svobodná, žije s partnerem, medicínský reprezentant.

¹²⁴ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹²⁵ Resp. R 9 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, podnikatelka.

¹²⁶ Resp. R 3 – roč. 1979, VŠ, vdaná, ekonomická pracovnice na VŠ.

¹²⁷ Resp. R 1 – roč. 1981, VŠ, svobodná, žije s partnerem, ekonomická pracovnice.

¹²⁸ Resp. R 8 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, recepční v hotelu.

¹²⁹ Resp. R 6 – roč. 1979, SŠ, vdaná, provozní restaurace.

¹³⁰ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹³¹ Resp. R 4 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, finanční manažerka.

¹³² Resp. R 3 – roč. 1979, VŠ, vdaná, ekonomická pracovnice na VŠ.

vyhrávají soutěže v kulturistice. Otevírá se nám svět, který byl dříve zavřený...¹³³ „...Je to dobou, v dnešní době mají ženy tolik možností jak se svým životem naložit...“¹³⁴ Široké spektrum životních možností a alternativ k mateřství zmiňovala převážná většina žen. Jako důvody pro nárůst tohoto trendu se ve výpovědích nejčastěji objevovalo to samé, jako u jejich subjektivních důvodů, tedy možnost budovat kariéru, možnost cestovat, seberealizace: „... proč, když ženy dneska můžou cestovat, dělat kariéru, něco dokázat...“¹³⁵ „...v dnešní době má žena více možností se vzdělávat, budovat kariéru a nemusí plnit jen funkci matky...“¹³⁶

Dle některých respondentek je pozdní mateřství tak rozšířeným fenoménem mimo jiné i z toho důvodu, že jsou dnešní ženy více sobecké: „rychlá doba plná možností vede k užívání si sobeckého života...“¹³⁷ „...ženský jsou v dnešní době podle mého docela sobecký a žijí si samy pro sebe...“¹³⁸ Z výpovědí respondentek vyplynulo, že jim vyhovuje být součástí tohoto fenoménu především proto, že oceňují výhody, které jim přináší.¹³⁹

Pozitivní a negativní stránky pozdního mateřství z pohledu respondentek

Všechny mé respondentky vnímají spíše pozitivní než negativní stránky pozdního mateřství. Mezi pozitivními stránkami jmenovaly převážně ty samé aspekty, které zmiňovaly v otázce důvodů odkladu mateřství: „... pozitivní je určitě to, že žena se může věnovat dítěti a nemusí při tom řešit, kde bude bydlet, jestli bude mít na plínky apod. Zároveň možnost snadnějšího návratu do práce než u někoho, kdo jde na mateřskou hned po škole...“¹⁴⁰ „... z hlediska pozitiv ve směru k dítěti určitě finanční stabilita a pevnější pozice na trhu práce...“¹⁴¹ Možnost budování vlastní kariéry a získání větší finanční nezávislosti a jistoty se mezi pozitivními stránkami objevila rovněž u všech respondentek: „...myslím si, že určitě nejsem jediná na světě, pro koho je jeho kariéra opravdu velmi důležitá, naopak, řekla bych, že v dnešní době už je to poměrně častý jev a nedokážu si představit, jak bych s dítětem zvládala to, co jsem zvládala...“¹⁴² „...mají dobrou práci, lepší finanční zázemí a i tomu dítěti pak můžou dopřát víc...“¹⁴³ Kariéra a současně představa, že později mohou ženy své dítě alespoň po materiální stránce lépe zabezpečit je pro mé respondentky nejvýznamnější

¹³³ Resp. R 7 – roč. 1980, VŠ, svobodná, žije s partnerem, medicínský reprezentant.

¹³⁴ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹³⁵ Resp. R 1 – roč. 1981, VŠ, svobodná, žije s partnerem, ekonomická pracovnice.

¹³⁶ Resp. R 8 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, recepční v hotelu.

¹³⁷ Resp. R 9 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, podnikatelka.

¹³⁸ Resp. R 2 – roč. 1980, vyšší odborné vzdělání, vdaná, mzdová účetní.

¹³⁹ Téměř všechny dotazované ženy vidí spíše výhody než nevýhody, srv. následující dvě podkapitoly.

¹⁴⁰ Resp. R 3 – roč. 1979, VŠ, vdaná, ekonomická pracovnice na VŠ.

¹⁴¹ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹⁴² Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹⁴³ Resp. R 6 – roč. 1979, SŠ, vdaná, provozní restaurace.

pozitivní stránkou pozdního mateřství. Tento aspekt je v mnoha případech zrovna tak jedním z hlavních důvodů proč mateřství odkládají právě ony.

Respondentky se při výčtu pozitivních stránek zaměřily i na to, že pokud mají ženy dítě později, mohou si delší dobu užívat volnosti, svobody a nezávislosti. Mohou se zaměřit na sebe a vlastní seberealizaci a plnit si své sny: „...*můžou si dělat to, co chtějí, věnovat se svým koníčkům, přátelům a nepodřizovat vše dítěti a domácnosti...*“¹⁴⁴, „...*jsou paní svého volného času a života, rozhodují pouze o sobě a za sebe. Když se jim například zachce ze dne na den opustit zaměstnání a s batohem na zádech procestovat Austrálii, můžou, protože neopouští dítě a manžela...*“¹⁴⁵, „...*starší mamky si užijí delší mládí bez závazku, což soudím podle sebe a mého manžela...*“¹⁴⁶

Takřka shodně považují respondentky za jedinou negativní stránku možná zdravotní rizika, která pozdní mateřství provázejí: „... *negativum na pozdním mateřství nevidím, ale od určitého věku může mít žena problém otěhotnět a to je pak průšvih...*“¹⁴⁷

Výhody a nevýhody starších matek oproti mladším z pohledu respondentek

Mezi výhody starších matek respondentky velmi často řadily životní zkušenosti, které odkladem mateřství mohou ženy získat: „...*samozřejmě, ženská se o dítě většinou stará ať jí je 25 nebo 35 stejně, ale rozdíl je v těch zkušenostech, které podle mého názoru ta mladší jednoduše mít nemůže...*“¹⁴⁸, „...*Už tak nějak víš co očekávat od života a všeho se hned nelekneš...*“¹⁴⁹ V souvislosti s životními zkušenostmi respondentky jmenovaly výhodu psychické vyzrálosti oproti mladším matkám: „...*starší mamky nejsou ze všeho, co se kolem dítěte děje hned tak vyplašené. Vyzrálé ženy to prožívají daleko víc v klidu, než mladé holky...*“¹⁵⁰, „...*mladší partneři mohou být ještě nevyzrálí a můžou mít pocit, že jim tím ujíždí vlak. Naopak ti starší už ví, co chtějí a mají své životní priority srovnané...*“¹⁵¹

Mnoho nevýhod respondentky neuváděly, v zásadě se shodly v tom, že starší maminky jsou oproti těm mladším celkově spíše ve výhodě. Mladá matka má podle výpovědí pouze výhodu toho, že má na dítě více energie a síly „...*s věkem trochu zlenivíš a řekla bych, že ty mladší maminky mají více energie na to za dítětem běhat a věnovat se mu, soudím podle sebe,*

¹⁴⁴ Resp. R 1 – roč. 1981, VŠ, svobodná, žije s partnerem, ekonomická pracovnice.

¹⁴⁵ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹⁴⁶ Resp. R 2 – roč. 1980, vyšší odborné vzdělání, vdaná, mzdová účetní.

¹⁴⁷ Resp. R 4 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, finanční manažerka.

¹⁴⁸ Resp. R 4 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, finanční manažerka.

¹⁴⁹ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹⁵⁰ Resp. R 3 – roč. 1979, VŠ, vdaná, ekonomická pracovnice na VŠ.

¹⁵¹ Resp. R 9 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, podnikatelka.

protože já občas přijdu domů tak znavená, že už nejsem schopna ničeho...¹⁵² Přímou oslovené ženy zmiňovaly jen nevýhody, které se pojí s rodinnými rolami jako je být „starou mámou“ a nemožnost plnit funkci babiček: „...svým způsobem může být nevýhodou to, že dítěti bude 15 a matce už třeba 55, dítě může mít oproti svým kamarádům starou mámu...¹⁵³ „...v 70 letech hlídat vnoučata, to už asi půjde těžko, nebo třeba ještě budiž, ale celkově už jim nedáš to, co třeba babička o 10 let mladší...¹⁵⁴

Závěrem této části bych ráda citovala nejstarší ženu ze souboru, která velmi výstižně řekla: „...vše je individuální a záleží na rozpoložení budoucí matky a jejích sociálních a finančních možnostech a zázemí...¹⁵⁵

8.5 Zdravotní hledisko pozdního mateřství

Pozdní mateřství s sebou nese určitá zdravotní rizika.¹⁵⁶ Všechny mnou dotazované respondentky tato rizika více méně znají a jsou poměrně dobře informované jednak díky médiím, která se této otázce věnují čím dál tím více. Avšak hlavní zásluhu na jejich informovanosti především mají gynekologové, kteří respondentky pravidelně informují. Ačkoliv tato rizika znají, převážná většina žen z mého výzkumného souboru si je nijak výrazně nepřipouští a přistupují k této věci pozitivně: „...samozřejmě mne o všem informovala gynekoložka a i z některých časopisů vím mnohé, jsem však pozitivně uvažující člověk, takže tato rizika si nepřipouštím. Samozřejmě určité obavy z toho, že to potom nepůjde, mám.¹⁵⁷ „... Gynekolog mne informoval. Jsem si vědoma rizik, ale jen kvůli tomu, že teď je ideální pro tělo být těhotná, okamžitě neotěhotním...¹⁵⁸ „... člověka rizika provází celý život, s tím člověk nic neudělá...¹⁵⁹ Z výpovědí dotazovaných jednoznačně vyplývá, že si vědomy rizik jsou. A ačkoliv si je příliš osobně nepřipouští, určitý respekt je znát u každé z nich: „...ptala jsem se doktora, jsem z toho trošku nervózní, ale myslím, že moderní medicína a ta různá vyšetření pomohou mnoha rizikům předejít...¹⁶⁰ „... rizika se s věkem zvyšují, vím, že to nejde donekonečna oddalovat...¹⁶¹

¹⁵² Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹⁵³ Resp. R 2 – roč. 1980, vyšší odborné vzdělání, vdaná, mzdová účetní .

¹⁵⁴ Resp. R 9 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, podnikatelka.

¹⁵⁵ Resp. R 5 – roč. 1977, vyšší odborné vzdělání, rozvedená, žije s partnerem, podnikatelka.

¹⁵⁶ Srv. kapitola č. 6 této práce.

¹⁵⁷ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹⁵⁸ Resp. R 8 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, recepční v hotelu.

¹⁵⁹ Resp. R 6 – roč. 1979, SŠ, vdaná, provozní restaurace.

¹⁶⁰ Resp. R 4 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, finanční manažerka.

¹⁶¹ Resp. R 3 – roč. 1979, VŠ, vdaná, ekonomická pracovnice na VŠ.

Takzvaný tikot biologických hodin většina z respondentek nevnímá vůbec. Některé však připouštějí, že při určitých životních situacích se biologické hodiny ozvou: „... *Je to hlavně, když se pohybuju celý den ve společnosti kamarádek, které jsou už maminkami. I svého synovce zbožňuju a strašně ráda ho hlídám, ale když pak vidím utahaný a občas i nepříjemný rodiče, přestanu to slyšet* [tikot biologických hodin – pozn. autora] ...¹⁶² „... *Nevnímám, snad jenom občas, když vidím moje kamarádky, říkám si, že jednou to bude určitě fajn a těším se na mateřství...*“¹⁶³

Biologické hodiny respondentek zůstávají v klidu zejména z toho důvodu, že se jedná o jejich svobodné rozhodnutí a nejsou k odkladu mateřství nuceny vnějšími okolnostmi, současně k tomu zajisté přispívá i fakt, že nemají přílišné obavy ze zdravotních rizik.

8.6 Dokážu si představit svůj život bez dítěte?

Zajímalo mne, zda si respondentky dokáží představit svůj život bez dítěte, protože pozdní věk s sebou toto riziko nese.¹⁶⁴ Jednoznačně kladné odpovědi se mi nedostalo od žádné z respondentek, pouze dvě ženy ze souboru připustily, že jisté úvahy na toto téma již měly: „...*bylo by to pro mne asi těžké, ale dokážu si představit i takový život, existuje mnoho dalších alternativ k mateřství, ale spíše doufám, že se tak nestane...*“¹⁶⁵ „...*vzhledem k mému věku, musím počítat i s touto alternativou...*“¹⁶⁶ Ostatní dotazované ženy dítě jednoznačně chtějí a s bezdětností nepočítají: „... *Upřímně, nedokážu. Blízká kamarádka prodělávala hormonální léčku a následné pokusy o otěhotnění, kdy ke konci došli doktoři k závěru, že je minimální šance. Zavrhla adopci a bojuje dál i za daň, že nebude mít možná dítě. Hodně těžké rozhodnutí...*“¹⁶⁷ A pokud by nešlo otěhotnět přirozenou cestou, jsou dle svých slov svolné přistoupit i na další alternativy: „...*Dítě bych chtěla. A když se něco přihodí a já nebudu moci mít své, existují i další způsoby...*“¹⁶⁸ „... *určitě bych se snažila to řešit například adopcí* ...“¹⁶⁹

Ženy z mnou zkoumaného souboru sice své mateřství odkládají dobrovolně a z mnoha různých důvodů, ale nemít děti vůbec není cílem ani jedné z nich.

¹⁶² Resp. R 8 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, recepční v hotelu.

¹⁶³ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

¹⁶⁴ Srv. kapitola č. 6.

¹⁶⁵ Resp. R 1 – roč. 1981, VŠ, svobodná, žije s partnerem, ekonomická pracovnice; jako další alternativy respondentka uvedla charitativní činnost.

¹⁶⁶ Resp. R 5 – roč. 1977, vyšší odborné vzdělání, rozvedená, žije s partnerem, podnikatelka.

¹⁶⁷ Resp. R 8 – roč. 1981, SŠ, svobodná, žije s partnerem, recepční v hotelu.

¹⁶⁸ Resp. R 7 – roč. 1980, VŠ, svobodná, žije s partnerem, medicínský reprezentant.

¹⁶⁹ Resp. R 10 – roč. 1979, VŠ, svobodná, žije s partnerem, marketingová manažerka.

9. Závěr

Od roku 1989 (po pádu komunistického režimu), prochází česká společnost významnou transformací téměř ve všech oblastech života. Součástí těchto změn je i změna v oblasti porodnosti českých žen, kdy se stále více žen rozhoduje k odkladu mateřství do pozdějšího věku. Tento trend nám dokládají statistická data¹⁷⁰ a potvrdila jej i analýza dat získaných v rámci mého výzkumu. Na jejím základě jsem pak došla k následujícím závěrům.

1. Důvody odkladu mateřství do pozdějšího věku jsou velmi různorodé a specifické pro každou jednotlivou ženu. Především chtějí využít možností, které se jim v dnešní době naskýtají, dosáhnout vyššího vzdělání, uplatnit se na poli své profese, budovat kariéru, zvolit si vhodného partnera, získat životní zkušenosti a být pro mateřství připravené a vyzrálé.

2. Ve všech případech popisovaly respondentky různé ekonomické faktory. Většina nezmiňovala pocity ekonomické jistoty nebo špatné ekonomické podmínky v tom smyslu, že by podle nich vedly k zásadnějšímu zhoršení podmínek pro početí potomka. Spíše snaha o lepší a výhodnější ekonomickou zajištěnost a možnost postavit se na vlastní nohy působí natolik motivačně, že se je rozhodly dočasně upřednostnit před mateřstvím.

3. Během uplynulých dvaceti let se průměrný věk matek dětí prvního pořadí zvýšil o 5,4 roku. Dle ČSÚ byl v roce 2012 průměrný věk matek při porodu se opět zvýšil a to na 29,8 roku a na 27,9 let u prvorodiček.¹⁷¹ Soubor respondentek s touto tendencí korespondoval. Všechny se shodly na tom, že za ideální věk pro první mateřství považují hranici 30. rok života ženy, zejména z hlediska určité psychické vyzrállosti. Pouze v otázce zdravotního hlediska tuto hranici snižovaly až k 25 letům.

4. Se sociálním tlakem se ve větší či menší míře setkala každá z mých respondentek. Jak však uváděly, v určitých situacích může být sice nepříjemný, ale ovlivnit jejich rozhodnutí mít nebo nemít dítě by podle jejich názoru neměl a podle jejich pevného přesvědčení také nemohl.

5. Se současným trendem odkládání mateřství do pozdějšího věku se většina respondentek ztotožňuje. Považují jej za přirozený a pozitivní vývoj dnešní doby, přičemž podle nich je to zejména moderní doba a otevřené sociální klima, které přispěly k rozvoji tohoto trendu. Z výzkumu vyplynulo, že dotazovaným ženám vyhovuje být součástí

---

¹⁷⁰ Srv. 3. Kapitola, 3.3 Plodnost a porodnost v České republice dle ČSÚ

¹⁷¹ Český statistický úřad, Vývoj obyvatelstva České republiky 2012, dostupné <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/4007-13>, vyhledané dne 14. 3. 2014

tohoto fenoménu především proto, že oceňují výhody, které jim přináší. Celkově lze říci, že respondentky vnímají spíše pozitivní než negativní stránky, takřka shodně jedna vedle druhé považují za jedinou negativní stránku možná zdravotní rizika, která pozdní mateřství provázejí.

6. Ženy z mého výzkumného souboru své mateřství cíleně odkládají, a to i přesto, že si uvědomují možná zdravotní rizika s tím spojená. Jde však spíše o vědomí toho, že čím déle budou těhotenství odkládat, tím hůře to půjde. Celkově na tato rizika hledí pozitivně a osobně si je nepřipouštějí. Dle svých slov se pro dítě rozhodnou ve chvíli, kdy na to budou připraveny, a to jak psychicky tak i materiálně.

Každý jedinec má jiné hodnoty, jiná očekávání, cíle a životní plány a dospívá k nim postupně během svého života. K některým nedospěje vůbec, což však neznamená, že by to tak bylo špatně. Fenomén pozdního mateřství rozhodně není něco, co by se mělo odsuzovat, mnohem podstatnější je snažit se jej pochopit a to bylo cílem mého výzkumu.

Zcela na závěr je třeba uvést, že výsledky mého výzkumu nemohou rozhodnout, zda mají pravdu autoři, kteří považují za důvod změn v demografickém chování ekonomické podmínky, či zastánci teorie vysvětlující změny v důsledku změn hodnot ve společnosti.¹⁷² Respondentky zmiňovaly ve svých výpovědích, ať už explicitně, či implicitně obě skupiny důvodů.¹⁷³

---

¹⁷² Přiklonit se k jednomu či druhému názoru ani nebylo záměrem mé práce, neboť jde o výzkum velmi malé části populace, již se otázka pozdního mateřství týká.

¹⁷³ Ačkoliv hodnotové faktory byly v jejich výpovědích intenzivnější, to však souvisí především s tím, že se jednalo zejména o vysokoškolačky v relativně dobré ekonomické situaci se silnou pozicí na pracovním trhu.

10. Prameny a literatura

BIERMANN, Christine; RABEN Ralph.

Maminkou ve čtyřiceti? [z něm. orig. přel. Petr Babka]. - Vyd. 1. - Praha : Portál, 2006 - 178 s. ISBN 80-7367-075-5

ČERMÁKOVÁ, Marie.

Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, 115 s. ISBN 80-7330-026-5.

ČERMÁKOVÁ, Marie, Hana MAŘÍKOVÁ, Jadwiga ŠANDEROVÁ a Milan TUČEK.

Proměny současné české rodiny: (rodina - gender - stratifikace) 1. vyd. Praha: SLON, 2000, 170 s. ISBN 80-85850-93-1.

ČERMÁKOVÁ, Marie.

Rodina a mění se gender role: sociální analýza české rodiny. Praha: Sociologický ústav, 1997, 91 s., příl. ISBN 80-85950-42-1.

FIALOVÁ, Ludmila, Simona PIKÁLKOVÁ, Milan KUČERA a Dana HAMPLOVÁ.

Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s. ISBN 80-85850-87-7

GIDDENS, Anthony.

Sociologie. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4.

HAMPLOVÁ, Dana, Jitka RYCHTAŘÍKOVÁ a Simona PIKÁLKOVÁ.

České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, c2003, 108 s. ISBN 80-7330-040-0.

HAŠKOVÁ, Hana.

Fenomén bezdětnosti. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 264 s. ISBN 978-80-7419-020-9.

HENDL, Jan.

Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HORSKÁ, Pavla.

Nejistá prognóza vývoje evropské rodiny. Časopis Demografie 36 (2) 1994

CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ.

Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 60 s. ISBN 80-7330-062-1.

KALIBOVÁ, Květa.

Úvod do demografie. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001, 52 s. ISBN 80-246-0222-9

KELLER, Jan.

Dvanáct omylů sociologie. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1995, 167 s. ISBN 80-85850-09-5.

KŘÍŽKOVÁ, Alena.

Ženy v řídicích pozicích na trhu práce I. Sociální politika 28 (9): 9-10. ISSN 0049-0962.

MOŽNÝ, Ivo.

Moderní rodina: mýty a skutečnosti. 1. vyd. Brno: Blok, 1990, 184 s. ISBN 80-7029-018-8.

MOŽNÝ, Ivo.

Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, 311 s. ISBN 80-86429-58-x.

MOŽNÝ, Ivo.

Rodina vysokoškolských vzdělaných manželů. Brno: UJEB

MOŽNÝ, Ivo.

Rodiny pracovně exponovaných partnerů jako sociální a sociologický problém. Sociológia, 10, 1978

RABUŠIC, Ladislav.

Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě. 1. vyd. Praha: SLON, 2001, 265 s. ISBN 80-86429-01-6

RENZETTI, Claire M a Daniel J CURRAN.

Ženy, muži a společnost. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003, 642 s. ISBN 80-246-0525-2.

ŠÍLHOVÁ, Lucie, STEJSKALOVÁ Jana.

Matkou ve vyšším věku. Vyd. 1. - Brno : Computer Press, 2006. - 102 s.: tab., grafy; 23 cm, ISBN 80-251-0987-9

VODÁKOVÁ, Alena a Olga VODÁKOVÁ.

Rod ženský: kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 356 s. ISBN 80-86429-18-0.

Internetové zdroje:

Česká správa sociálního zabezpečení, Peněžitá pomoc v mateřství, dostupné z
<http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/penezita-pomoc-v-materstvi.htm>

Český statistický úřad, Vývoj obyvatelstva České republiky 2012, dostupné z
<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/4007-13>

Český statistický úřad, Ženy a muži v datech 2011, dostupné z
http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011

Český statistický úřad, Porodnost a plodnost 2006 – 2010, dostupné z
<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/4008-11>

Český statistický úřad, Veřejná databáze dat, Obyvatelstvo – vybrané ukazatele, dostupné z
<http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null>

Ministerstvo práce a sociálních věcí, Nemocenské pojištění v roce 2014, dostupné z
<http://www.mpsv.cz/cs/7>

Socioweb, Teorie pro všechny, dostupné z
<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=121&lst=108>

Zákon o státní sociální podpoře - č. 117/1995 Sb., hlava osmá, Porodné, dostupné z
<http://zakony.centrum.cz/zakon-o-statni-socialni-podpore/cast-3-hlava-8>

PŘÍLOHY

11. Přílohy

Příloha č. 1 – Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1 – Dělbna práce v domácnosti dle genderu v %

Tabulka č. 2 – Co mladí lidé potřebují, aby mohli mít děti? (složení odpovědí v % podle pořadí důležitosti)

Tabulka č. 3 – Výskyt Downova syndromu v závislosti na věku matky

Graf č. 1 – Míry plodnosti podle věku ženy

Příloha č. 2 – Přehled souboru respondentek

SOUBOR RESPONDENTEK				
Označení respondentky	Ročník	Vzdělání	Rodinný stav	Zaměstnání
R 1	1981	VŠ (titul Bc.)	svobodná, žije s partnerem	Ekonomická pracovnice
R 2	1980	vyšší odborné	vdaná	Mzdová účetní
R 3	1978	VŠ (titul Ing.)	vdaná	Ekonomická pracovnice na VŠ
R 4	1981	SŠ s maturitou	svobodná, žije s partnerem	Finanční manažerka
R 5	1977	vyšší odborné	svobodná, žije s partnerem	Podnikatelka
R 6	1979	SŠ s maturitou	vdaná	Provozní restaurace
R 7	1980	VŠ (titul Mgr.)	svobodná, žije s partnerem	Medicínský reprezentant
R 8	1981	SŠ s maturitou	svobodná, žije s partnerem	Recepční v hotelu
R 9	1979	VŠ (titul Ing.)	svobodná, žije s partnerem	Podnikatelka
R 10	1979	VŠ (titul Mgr.)	svobodná, žije s partnerem	Marketingová manažerka

Příloha č. 3 – Otázky pro respondentky

Názor respondentek na tento fenomén obecně

- Proč je podle Vás v současné době pozdní mateřství „fenomémem“?
- V čem spatřujete největší pozitiva pozdního mateřství?
- V čem spatřujete největší negativa pozdního mateřství?
- Jaký je podle Vás nejideálnější věk pro první mateřství?
- V jakém věku už podle Vás můžeme mluvit o pozdním mateřství?
- Jaké mají podle Vás starší matky, oproti mladším výhody a nevýhody?

Osobní motivy a zkušenost respondentek

- Jaké jsou hlavní motivy, které Vás vedou k odkladu mateřství?
- Jaký postoj k tomuto rozhodnutí má Váš partner?
- Kdy plánujete pořízení miminka?
- Co tomu, že jste se ještě nestala maminkou, říká Vaše nejbližší okolí? (rodiče, sourozenci, kamarádky)
- Ovlivňuje, nebo mohl by ovlivnit názor okolí Vaše rozhodnutí mít/nemít dítě?
- Jak myslíte, že by vypadal Váš život bez dítěte? Dokážete si to představit?

Zdravotní hledisko pozdního mateřství

- Informovala jste se o rizicích spojených s pozdním mateřstvím? Jak na tyto rizika nahlížíte?
- Vnímáte v sobě tikot biologických hodin? Pokud ano, jak?

Příloha č. 4 – Rozhovor s respondentkou R7

Základní údaje

Věk: 34

Rodinný stav: svobodná, 5 let žije s partnerem

Nejvyšší dosažené vzdělání: Magisterský titul – Sociální a Mediální komunikace

Zaměstnání: Medicínský reprezentant- Zentiva

Rozhovor probíhal v kavárně v centru Prahy, byl nahráván na diktafon a trval asi 40 minut.

Nesl se velmi v přátelském duchu, respondentka byla uvolněná a k tématu se vždy vyjadřovala bez sebemenších rozpaků.

Ot.: Proč je podle Vás v současné době pozdní mateřství „fenomémem“?

Odp.: Svět se mění, muži chodí na depilace, do solária a barví si šediny. Ženy vyhrávají soutěže v kulturistice. Otevírá se nám svět, který byl dříve zavřený. Je tu pro nás mnoho možností. Prvenství už pro mnohé nespočívá ve vidině domu s bílým plotem, velkým sporákem a dětmi do 30ti let. Ženy byly po mnoho let v podstatě utlačovány. Moje matka byla pro okolí zvláštní, protože první dítě porodila až ve 23 letech. Dnes to vidím naopak.

Ot.: V čem spatřujete největší pozitiva pozdního mateřství?

Odp.: Když to vezmu podle sebe. Svému dítěti se chci plně věnovat. Chci mu dát vše, co je jen možné a to bych jako mladá matka nebyla schopna. Uživila jsem sotva sebe, chtěla jsem studovat, chtěla jsem pracovat, chtěla jsem cestovat. To vše se mi daří. S dítětem je tohle nemožné či extrémně složité. Je to můj život a ten si chci taky přizpůsobit tak, jak chci já. Čili pozitivum vidím v tom, že budu pro dítě lepší matkou.

Ot.: V čem spatřujete největší negativa pozdního mateřství?

Odp.: Řekla bych, že když máte dítě hodně pozdě, jste generačně úplně jinde. A jak může matka pochopit své dítě, když ani nechápe, jak to dnes chodí. Mladé matky jsou dle mého názoru v tomto ve výhodě. Nicméně pak často dochází k tomu, že dítě vychovává dítě a to ne vždy dopadá dobře.

Ot.: Jaký je podle Vás nejideálnější věk pro první mateřství?

Odp.: Dodnes obdivuji kamarádku, která s námi zvládla odmaturovat v 8. měsíci těhotenství a pro své dítě je nyní skvělou matkou. Mateřství i výchovu zvládla a zvládá na výbornou. Dnes vidím, že jsem chybovala. Říkala jsem jí, že je blázen, když si chce dítě nechat, o co všechno přijde. Ona je tak ale spokojená. Toto však neplatí u všech. Žena musí být připravená. Psychicky vyrovnaná a počítat s tím, že od té doby už to nebude jen o ní a partnerovi, ale i o dítěti, je to zodpovědnost. Samozřejmě také zdravotně, což je individuální, 20letá žena na tom nemusí být nutně lépe oproti 30leté ženě. Je to hodně o životním stylu, genech a kapce štěstí.

Ot.: V jakém věku už podle Vás můžeme mluvit o pozdním mateřství?

Odp.: Řekla bych, že zhruba od 35-40 let.

Ot.: Jaké mají podle Vás starší matky, oproti mladším výhody a nevýhody?

Odp.: Nechápejte mě špatně, neodsuzuji mladé matky, jen jsem si to nedokázala představit u sebe. Čili nevidím výhody a nevýhody, je to prostě o tom, jak se k tomu postavíte. Obě ženy, mladá i starší to mají stejné. Kojení, přebalování, bolesti zad, bolesti prsou, porod... V mých očích mám oproti svému mladšímu já výhodu v tom, že jsem nyní zaopatřená a budu moc dítěti dát to, co jsem měla v dětství já, plus něco navíc, akorát mě to bude stát míň starostí, než tehdy mou matku.

Ot.: Jaké jsou hlavní motivy, které Vás vedou k odkladu mateřství?

Odp.: Stále se necítím připravená na to, být matkou. S partnerem jsme také časově 100% vytížení. Děláme to, co nás baví a co od života oba chceme. Kde je v tomhle všem čas na dítě, který bych mu jednou chtěla poskytnout? Zatím není.

Ot.: Jaký postoj k tomuto rozhodnutí má Váš partner?

Odp.: Partner dítě chce, nicméně na něj taktéž nespěchá. U mužů je to jiné, na ně není vyvíjen takový tlak jako na ženy.

Ot.: Kdy plánujete pořízení miminka?

Odp.: Až budeme připraveni a ochotni přizpůsobit dítěti svůj dosavadní život.

Ot.: Co tomu, že jste se ještě nestala maminkou, říká Vaše nejbližší okolí? (rodiče, sourozenci, kamarádky)

Odp.: Kamarádky mně znají a znají i můj životní postoj. Řešily jsme to mnohokrát a dříve semnou nesouhlasily. Myslím, že časem pochopily, že tak jako ony chtěly mít děti do 30let, já na ně nespěchám. Bohatě mi stačí trávit čas s jejich dětmi. Ze strany rodiny vidím souhlas i nesouhlas. Ale vědí, že nemá cenu se o tom semnou dohadovat, já jsem rozhodnutá a v mém životě mě podporují. Rodina partnera už tak shovívavá ale není.

Ot.: Ovlivňuje, nebo mohl by ovlivnit názor okolí Vaše rozhodnutí mít/nemít dítě?

Odp.: Ne, za svými názory si stojím, obzvláště pokud se opravdu týkají mne osobně. Tohle je naše rozhodnutí s partnerem a ostatní se o náš život starat nemusejí. Důležité je, že my dva v tom máme jasno.

Ot.: Jak myslíte, že by vypadal Váš život bez dítěte? Dokážete si to představit?

Odp.: Ne, dítě bych chtěla. A když se něco přihodí a já nebudu moc mít své, existují i další způsoby.

Ot.: Informovala jste se o rizicích spojených s pozdním mateřstvím? Jak na tyto rizika nahlížíte?

Odp.: Samozřejmě vím, řekla bych, o všem. Taktéž přítelova matka mi to neustále připomíná. Ale po zdravotní stránce jsem ve výborném stavu. Jsem na tom lépe, než některé dívky, které jsou o 10 let mladší jako já.

Ot.: Vnímáte v sobě tikot biologických hodin? Pokud ano, jak?

Odp.: Prozatím nevnímám. Bohužel mi je vnucován společností. Okolí mi často dává najevo, že jsem pozadu a měla bych si pospíšet.